

Lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner(Marka) – høringsutkast	1
1. Innledning og sammendrag	1
1.1. Bakgrunn	1
1.2. Hovedinnholdet i lovutkastet	2
1.3 Økonomiske og administrative konsekvenser	3
2. Kort beskrivelse av gjeldende regelverk i Marka	4
2.1. Plan- og bygningsloven	4
2.2. Skogbruksloven med tilhørende forskrifter	4
2.3. Forurensningsloven	5
2.4. Friluftsløven	5
2.5. Viltloven	6
2.6. Lakse- og innlandsfiske_loven	6
2.7. Vannressursloven	6
2.8. Energiloven	6
2.9. Naturvernloven	6
3. Innspill i forbindelse med arbeidet med høringsutkastet	6
4. Nærmere om hovedpunktene i høringsutkastet	7
4.1. Grensene	7
4.1.1. Områdene	7
4.1.2. Nye områder	8
4.1.3. Fastsettelse av grensene, justeringer	9
4.2. Kvalitetene i marka	9
4.2.1. Byggeforbudet, omdisponering av områder	9
4.2.2. Motorferdsel	10
4.2.3. Vern av hensyn til friluftslivet	10
4.2.4. Forvaltning	10
4.2.5. Tilsyn/håndheving	11
5. Samlet vurdering av de administrative og økonomiske konsekvenser av forslaget	11
5.1. Byggeforbudet	11
5.2. Vern	12
5.3 Motorferdsel	12
5.4 Forvaltning	12
6. Departementets merknader til de enkelte bestemmelsene	12
7. Utkast til markalov	37

**Lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner(Marka) –
høringsutkast**

1. Innledning og sammendrag

1.1. Bakgrunn

Regjeringen gikk i Soria Moria-erklæringen inn for å innføre et særskilt lovfestet vern av Osломarka og andre bymarker.

Miljøverndepartementet har på denne bakgrunn utarbeidet utkast til en egen lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (Marka). Hovedtrekkene i utkastet er utarbeidet i nært samarbeid med Landbruks- og matdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet, som har deltatt i en arbeidsgruppe sammen med Fylkesmannen i Oslo og Akershus. I tillegg har det vært drøftinger i et kontaktforum med representanter for lokale myndigheter, friluftsliv- og naturvernorganisasjoner, skogbruket og de fastboende. Det har også vært holdt møter med berørte kommuner underveis i arbeidet.

1.2. Hovedinnholdet i lovutkastet

Formålet med loven er å bevare et rikt og variert landskap, natur- og kulturmiljø i Marka og sikre områdets spesielle verdi for friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Det skal samtidig tas hensyn til bærekraftig bruk til andre formål.

Å sikre grensene for og naturkvalitetene i Marka i et langsiktig perspektiv står sentralt i arbeidet med loven. Etter lovutkastet skal grensene fastsettes av Kongen. Dette vil gi klare og langsiktige grenser, som det ikke blir kurant å fravike. Inntil grensen kan fastsettes med hjemmel i ny lov, vil en midlertidig grense bli fastsatt gjennom rikspolitisk bestemmelse etter plan- og bygningsloven. Forslag til slik bestemmelse ble sendt på høring 15. mai 2007.

Som utgangspunkt foreslås det et generelt forbud mot bygge- og anleggstiltak innenfor markagrensen. Forbudet er i lovutkastet utformet som en videreføring av det forbudet som følger av gjeldende kommuneplaner vedtatt etter plan- og bygningsloven. Det betyr at tiltak som gjelder annet enn landbruk, naturvern og friluftsliv som utgangspunkt er forbudt. Bestemmelsen gjelder foran eldre reguleringsplaner og bebyggelsesplaner med rettsvirkning når ny lov trer i kraft. Nye planer kan bare vedtas innenfor nærmere angitte rammer. Dette vil sikre at markaområdene gis et tilstrekkelig og langsiktig vern mot uheldige inngrep.

I lovutkastet foreslås egne bestemmelser med nærmere retningslinjer for etablering av idrettsanlegg og anlegg av løyper og stier. Det kreves tillatelse fra kommunen etter markaloven. For anlegg av større løyper kreves det i tillegg reguleringsplan etter plan- og bygningsloven.

Det foreslås en egen bestemmelse om etablering av offentlig infrastruktur som kraftproduksjonsanlegg, dammer, vannforsyningsystemer, kraftledninger mv. Dette krever dispensasjon fra departementet etter markaloven og reguleringsplan etter plan- og bygningsloven. Unntatt fra kravet til reguleringsplan er kraftproduksjonsanlegg som krever konsesjonsbehandling. Vedlikehold eller utbedring av offentlig infrastruktur kan imidlertid utføres uten tillatelse etter markaloven.

Ut over dette kan bygge- og anleggstiltak bare foretas etter dispensasjon i medhold av markaloven. Loven stenger dermed for reguleringsplaner for andre formål enn idrettsanlegg og større løyper samt offentlig infrastruktur. Det foreslås en egen dispensasjonsbestemmelse med kriterier for dispensasjon, og det kreves ikke dispensasjon fra plan- og bygningsloven i tillegg.

Loven skal legge til rette for en helhetlig og samordnet forvaltning av Marka. Ettersom kommunene fortsatt skal ha betydelig myndighet innenfor sine markagrenser, er det behov for en instans som kan sørge for denne samordningen. En ordning med én fylkesmann som klageinstans vil sikre bred kompetanse og ensartet praksis og gi en kostnadseffektiv løsning uten at et nytt organ etableres. Det foreslås derfor at klager på kommunale vedtak skal avgjøres av Fylkesmannen i Oslo og Akershus. For å sikre at synspunktene fra den fylkesmannen som er direkte berørt kommer fram, kan vedkommende fylkesmann gi uttalelse i klagesaken.

Dersom en sak krever samordning over kommunegrenser eller nasjonale hensyn tilsier det, kan saken behandles av departementet. Loven har også en adgang for departementet til å utarbeide plan på regionalt nivå etter plan- og bygningslovens bestemmelser.

På grunn av hensynet til å unngå dobbeltregulering og uklarheter mellom markaloven og andre lover legger Regjeringen opp til at de bestemmelsene i generelle lover som berører marka fortsatt skal gjelde. Bare der det anses å være et særlig behov for justeringer i forhold til gjeldende regler foreslås det særlige bestemmelser i markaloven.

Skogsdriften foreslås fortsatt regulert av skogbruksloven med tilhørende forskrifter. Restriksjonsnivået for skogbruket skal stort sett være det samme som nå, men det vil bli en hjemmel i markaloven for at avgrensede områder kan vernes av hensyn til friluftslivet. I slike områder vil det kunne gis nærmere vernebestemmelser, også om skogsdrift, dersom det er nødvendig av hensyn til friluftslivet. Økonomisk tap skal erstattes etter alminnelige rettsgrunnsetninger.

Det foreslås egne regler om motorferdsel i utmark samt en hjemmel for å kunne begrense kjøring på private veger i marka. Reglene vil gjelde istedenfor og vil være noe strengere enn gjeldende motorferdsellov med forskrifter.

Det foreslås bestemmelser om tilsyn og kontroll med tilhørende sanksjonsbestemmelser der Statens naturoppsyn gis tilsynsansvar i tillegg til kommunene. For øvrig inneholder lovutkastet bestemmelser om et eget markaråd som kan ivareta en ombudsmannsfunksjon i Marka.

1.3 Økonomiske og administrative konsekvenser

Markaloven viderefører dagens byggeforbud i Marka, men vil likevel gjøre det vanskeligere å få tillatelse til bygging i marka, først og fremst på grunn av at kommunens reguleringsadgang begrenses. Det vil kunne føre til færre søknader om

bygging her, mens byggepresset utenfor marka vil kunne øke noe. Loven vil gjelde foran eldre reguleringsplaner og bebyggelsesplaner, noe som betyr at slike planer ikke lenger har rettsvirkning dersom de er i strid med loven, noe som kan føre til økt restriksjonsnivå i regulerte områder i Marka.

Kommunen beholder myndigheten til å behandle søknader, men antas samlet sett ikke å få økt saksmengde. Overføring av klagebehandlingen til Fylkesmannen i Oslo og Akershus gir større ansvar for dette embetet, mens øvrige fylkesmenn avlastes. Statens naturoppsyn gis nye tilsynsoppgaver, som ikke kan løses innenfor dagens ressursrammer. En opprettelse av Markarådet som loven gir adgang til vil utløse et behov for en del ressurser til drift av dette rådet. Loven vil ikke medføre erstatningsansvar for staten, bortsett fra mulig erstatning ved vern av områder som særskilte friluftslivsområder. Dette må vurderes i den enkelte vernesak. Forslaget anses derfor ikke å få vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

2. Kort beskrivelse av gjeldende regelverk i Marka

2.1. Plan- og bygningsloven

Osломarka er i kommuneplanens arealdel eller i kommunedelplan er angitt som landbruks-, natur- og friluftsområder (LNF-områder). For slike områder kan det gis bestemmelser om spredt bebyggelse i tråd med § 20-4 andre ledd c). Arealdelen er bindende og det kan ikke gjøres tiltak som er i strid med den, jf. plan- og bygningsloven §§ 20-6 andre ledd, og 81, 86a, 86b og 93. Det samme gjelder tiltak som kan være til vesentlig ulempe for gjennomføringen av planen. Hvorvidt et omsøkt tiltak kan tillates må derfor vurderes i forhold til arealbruksformålet og utfyllende bestemmelser i gjeldende arealplan. Landbruksvirksomhet er i LNF-områdene ikke underlagt begrensninger utover det som måtte følge av lovverk utenfor plan- og bygningsloven. Grensene for hva som anses som landbruksvirksomhet er omtalt i veileder T-1443 om plan- og bygningsloven og Landbruk Pluss. Friluftskategorien gjelder først og fremst friluftsløven i tradisjonell forstand og som kan utøves med evt enkel tilrettelegging uten å være knyttet til bygninger og andre faste større anlegg.

2.2. Skogbruksloven med tilhørende forskrifter

Den nye skogbruksloven trådte i kraft 1. januar 2006, og forskriften om bærekraftig skogbruk utfyller og presiserer loven når det gjelder miljøhensyn, foryngelse og skogskader. Miljøkravene tar utgangspunkt i at skogeiere som etterlever Levende Skog-standarden også vil oppfylle miljøkravene i forskriften.

Skogbruksloven har regler om blant annet rydding av hogstavfall i vanlig brukte stier og løyper, og krav om utbedring av kjøreskader etter skogsdrift. Skogeier skal ha oversikt over miljøverdiene på eiendommen før det kan gjennomføres tiltak, og det må være gjennomført miljøregistreringer før det kan vurderes hogst. Skogeier må også kunne gjøre rede for de miljøhensyn som er lagt til grunn ved gjennomføring av skogbrukstiltak. På samme måte stilles det vilkår om miljøhensyn i regelverket for å få tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket. Skogeierne kan bruke skogfond

med skattefordel for å dekke utgifter som påløper ved å ta miljøhensyn i skogsdriften.

Det er videre fastsatt en særskilt forskrift om skogbehandling og skogsdrift for skogområder i Oslo og nærliggende kommuner (Marka) Formålet med denne forskriften er "å sikre at utøvelse av skogbruk i dette området bidrar til å bevare og utvikle områdets kvaliteter knyttet til friluftsliv, naturmiljø, landskap, kulturminner og vannforsyning", jf. forskriftens § 1. Forskriften har mer detaljerte bestemmelser enn dem som fremgår av skogbruksloven bl.a. når det gjelder skogbruksplaner, skogbehandling, skogsveibygging, hogst og skogkultur. Det er meldeplikt for all foryngelseshogst, og begrensninger i tillatt flatestørrelse ved hogst i Marka.

Det følger av forskriften om planlegging og godkjenning av veier for landbruksformål at bygging av nye veier og ombygging av eksisterende veier skal forhåndsgodkjennes av kommunen. For Oslomarka er det i tillegg til de regler som fremgår av veiforskriften fastsatt at frivillige naturvern- og friluftslivsorganisasjoner skal gis anledning til å uttale seg før endelig vedtak treffes.

2.3. Forurensningsloven

Av særlig praktisk viktighet utover den alminnelige plikten til å unngå forurensning i § 7, er forbudet mot forsøpling i § 28. Det vises ellers også til at kommunen som lokal forurensningsmyndighet skal føre tilsyn med den alminnelige forurensningssituasjon, handteringen av avfall og gjennom råd, veiledning og opplysning arbeide for å motvirke forurensninger og avfallsproblemer og se til at reglene i loven og vedtak i medhold av loven blir fulgt, jf. § 48.

2.4. Friluftsloven

Friluftsloven er sentral for dagens bruk av Marka til friluftsliv.

Formålsparagrafen nedfeller de viktige og grunnleggende prinsipper for friluftslivet i Norge. Paragrafen favner vidt, slik at den dekker både beskyttelse av selve allemannsretten og vern av naturgrunnlaget, herunder arbeidet med å sikre områder for friluftsliv.

Det er først presisert at friluftslivets naturgrunnlag må vernes. At det finnes tilgjengelige, naturpregede arealer er den grunnleggende forutsetning for friluftslivet og allemannsretten. Hensynet til miljøet framgår direkte av friluftsloven.

Formålsparagrafen viser dernest til hovedfundamentet i friluftsloven, som er prinsippet om allemannsretten - allmennhetens rett til ferdsel, opphold m.v. i naturen skal sikres. Det nærmere innhold i denne retten framgår av de enkelte bestemmelsene i friluftslovens kapittel I og II. Her trekkes blant annet grensen mellom allmennhetens rett og grunneierens rett. Gjennom regelen i § 2 som sier at "i utmark kan enhver ferdes til fots hele året, når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet" sikres den lovbestemte retten til friluftsliv.

2.5. Viltloven

Viltloven sier i § 1 at viltet og viltets leveområder skal forvaltes slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares og at innenfor denne ramme kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv. Dersom det er aktuelt med begrensninger på jakttidene av hensyn til friluftslivet i Marka gjøres dette i medhold av viltloven § 9 og forskrift om jakt- og fangsttider samt sanking av egg og dun for jaktseongene fra 1. april 2007 til og med 31. mars 2012 § 3.

2.6. Lakse- og innlandsfiske_loven

Fiske er ofte et mål eller et delmål for mange brukere av Marka. Det er lakse- og innlandsfiske_loven som gir rammene for fisket i vassdragene i marka. Av særlig viktighet er kapittel IV bestemmelser om fiskeretten.

2.7. Vannressursloven

Vannressursloven gir rammene for vassdragene som er vernet av Stortinget. Oslomarkvassdragene ble vernet i den første vernplanen for vassdrag i 1972 med noe utvidelse i verneplan III i 1984. Forvaltningen av vernede vassdrag reguleres dels av vannressursloven, dels av rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag, jf. forskrift om rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag.

2.8. Energiloven

Lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) regulerer kraftanleggene i Marka. Energilovforskriften § 3-4 bokstav b er inntatt som et standardvilkår for alle konsesjoner for elektriske anlegg. "Konsesjonæren plikter ved planlegging, utførelse og drift av anlegget å sørge for at allmennheten påføres minst mulig miljø- og landskapsmessige ulemper i den grad det kan skje uten urimelige kostnader eller ulemper for konsesjonæren".

2.9. Naturvernloven

En del områder i Marka er vernet ved forskrift etter naturvernloven, enten som landskapsvernområder etter §§ 5-7 eller naturreservater etter §§ 8-10. Særskilte begrensninger på arealbruken i slike områder følger av forskriftene.

3. Innspill i forbindelse med arbeidet med høringsutkastet

Regjeringen har tilstrebet en åpen prosess i arbeidet med lovutkastet. Det ble derfor opprettet et kontaktforum som har fungert som en referansegruppe i arbeidet. Kontaktforum har bestått av Akershus fylkeskommune, Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Norges Bondelag, Den Norske Turistforening, Oslo Idrettskrets, Oslo kommune, Oslo og Omland friluftsråd, Skiforeningen, Naturvernforbundet i Oslo & Akershus, Norges Jeger- og Fiskerforbund, NORSKOG, Norges Skogeierforbund, Ringerike kommune, Sørkedalens venner, Løvenskiold Vækerø og Norges Bonde- og småbrukerlag.

Det har vært nært samarbeid mellom Landbruks- og matdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet samt Miljøverndepartementet. Fylkesmannen i Oslo- og Akershus har også deltatt i arbeidet.

Departementet har mottatt skriftlige innspill til lovarbeidet fra Oslo og omland friluftsråd, Den Norske Turistforening, Oslo idrettskrets, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, Skiforeningen, NORSKOG, Norges Skogeierforbund, Lunner kommune, Gjerdrum kommune, Forum for Natur- og Friluftsliv-Akershus, Tanum Vel, Bærekraftige Follo, Naturvernforbundet i Bærum, Asker og Bærum historielag, Asker turlag, Bergsmarken og omegn vel, Bærumsmarkas venner, Bærum velforbund, Hornimarkas venner, Naturvernforbundet i Asker, Skui vel og Østmarkas venner, i tillegg til en rekke privatpersoner.

4. Nærmere om hovedpunktene i høringsutkastet

4.1. Grensene

4.1.1. Områdene

Osломarka, de store og til dels sammenhengende skogområder rundt i Oslo-regionen omfatter følgende områder: Kjekstadmarka, Vestmarka, Krokskogen, Bærumsmarka, Nordmarka, Lillomarka, Romeriksåsene, Gjelleråsmarka, Østmarka og Sørmarka. Lovforslaget tar utgangspunkt i markagrensen slik den ble definert av Miljøverndepartementet i 1986 med endringer i 1996 og samsvarer ikke nødvendigvis med de opprinnelige geografiske områdene som Marka består av. For eksempel ble Svartskog i Oppegård kommune tatt ut Marka i samband med fastsettelsen i 1986.

Kjekstadmarka er den sørlige fortsettelsen av Vestmarka. Kjekstadmarka avgrenses av Lierdalen i vest, Røyken og Spikkestadbanen i sør og Asker i øst.

Vestmarka er den sydlige fortsettelsen av Krokskogen sør for E16. Vestmarka ligger i kommunene Bærum, Asker og Lier og avgrenses av E16 i nordøst, bebyggelsen i Bærum og Asker i øst, mot sør av E18, Lierskogen, Tranby og Asker sentrum og mot vest av Holsfjorden og Lierdalen.

Krokskogen er et skogområde som er delt mellom kommunene Hole, Bærum, Ringerike og Oslo. Krokskogen omfatter området som i øst avgrenses av Langlielva og vannet Spålen, i nord av fylkesgrensen mellom Oppland og Buskerud, i vest Ringeriksbygdene og Tyrifjorden, E16 i sørvest og Bærumsbygdene i sør.

Bærumsmarka er et område som avgrenses av tettbebyggelsen i Bærum i sør, Sørkedalen i øst, Lommedalen i vest og Krokskogen i nord.

Nordmarka er et stort skogsområde nord for Oslo, bestående av deler av kommunene Oslo, Hole, Ringerike, Jevnaker, Lunner og Nittedal.

Lillomarka er et skogområde som ligger nord for Oslo. Området ligger i kommunene Oslo og Nittedal. Lillomarka er avgrenset av Maridalen i vest, Nittedal i øst, bebyggelsen i bydelene Bjerke og Grorud i sør og Gjøvikbanen og Movatn i nord. Vest og nordvest for Lillomarka ligger Nordmarka.

Romeriksåsene er et skogområde i kommunene Skedsmo, Nannestad, Gjerdrum og Nittedal i Akershus fylke og Lunner kommune i Oppland fylke. Området er ca. 300 km² og ligger mellom Nittedal-Hakedal i vest og Gjerdrum-Nannestad i øst. Nordover strekker området seg til Avalsjøen og Leirelva øst for Roa, mens det strekker seg ned til området rundt Nittedal kirke i sør. Nord for Romeriksåsene ligger områdene Hadelandsåsene og Hurdalsskogene.

Gjelleråsmarka ligger i Oslo, Skedsmo og Nittedal kommuner. Storparten av Gjelleråsmarka ligger i Skedsmo kommune, mens et lite område nord for Tokerudtjern ligger i Nittedal kommune.

Østmarka er et skogområde som ligger øst for Oslo. Området ligger i kommunene Oslo, Lørenskog, Rælingen og Enebakk. Østmarka er avgrenset av Oslos bebyggelse i vest, bebyggelsene rundt Skårer, Lørenskog og Rælingen i nord og Øyeren i øst, Enebakk i sørøst og Sørmarka i sørvest. I sør går Østmarka over til å bli Sørmarka ved innsjøen Langen.

Sørmarka er seks markaområder mellom Østmarka i nordøst og Follomarka mot sørvest. Det er vanlig å regne Grønliåsen og Stensrudåsen, Svartskogmarka, Nøstvetmarka, Holstadmarka, Skimarka og Gaupesteinmarka til Sørmarka.

Områdene ligger i 19 kommuner fordelt på 5 fylker. Oslo ca 310 km². Akershus ca 850 km², fordelt på kommunene Asker, Bærum, Nittedal, Nannestad, Gjerdrum, Skedsmo, Lørenskog, Rælingen, Enebakk, Ski og Oppegård. Buskerud ca 325 km², fordelt på kommunene Røyken, Lier, Hole og Ringerike. Oppland ca 210 km² i Jevnaker og Lunner kommuner. Østfold fylke med Hobøl omfattes også. Til sammen utgjør dette området omkring 1700 km².

Marka består av ca 2000 eiendommer. De største er Løvenskiold-Vækerø med 430 km², Oslo kommune med 170 km² og Losby bruk med 43 km². Mer enn 1800 av de 2000 eiendommene er under 1000 dekar. Gjennomsnittsstørrelsen på disse er 200-300 dekar. Vel 70 % av arealet er i privat eie, resten er noenlunde likt fordelt på kommuneskoger og allmenninger. Staten eier bare små arealer i Marka.

4.1.2. Nye områder

Frivillige organisasjoner har spilt inn at loven også bør omfatte markaområder utenfor dagens markagrense. Utover å åpne opp for visse justeringer i den endelige grensen legger Regjeringen opp til å lovfeste dagens markagrense. Regjeringen foreslår likevel at loven ikke skal stenge for at områder av tilsvarende kvaliteter og

som har en naturlig sammenheng med dagens markaområde kan beskyttes av loven dersom det viser seg å være behov for dette.

4.1.3. Fastsettelse av grensene, justeringer

Dagens markagrense skal fastlegges midlertidig ved rikspolitiske bestemmelser etter plan- og bygningsloven § 17-1. Det er signalisert at det kan skje visse justeringer i denne grensen. Regjeringen tar sikte på å forankre den endelige grensen i loven, men slik at den konkrete grensedragningen gjøres av Kongen ved forskrift. Det foreslås derfor ikke noen endelig grense i dette høringsutkastet. Forslag til forskrift om markagrense skal sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn i de berørte kommuner og gjøres tilgjengelig gjennom elektroniske medier. Eventuelle justeringer av grensen og utvidelse med nye områder gjøres også ved forskrift.

4.2. Kvalitetene i marka

4.2.1. Byggeforsbudet, omdisponering av områder

Lovutkastet hviler på at Marka skal anses som et *landbruks-, natur- og friluftsområde* (LNF-område) og at arealbruk i strid med dette formålet er forbudt. Loven viser her til rettsvirkningen av § 20-6 i plan- og bygningsloven, noe som medfører at det bare er tiltak knyttet til landbruk, natur og friluftsliv som er tillatt i Marka. Dette innebærer at loven stenger for bygging til de fleste formål, herunder også tiltak som for øvrig har sammenheng med aktiviteter i natur- og friluftsområder som for eksempel kennel, hestesenter, rideanlegg, alpinanlegg, golfbane, campingplass, friområde, modellflyplass. Med unntak for idrettsanlegg og stier og løyper som kan tillates etter nærmere kriterier, kan slike tiltak bare tillates ved dispensasjon.

Loven stenger for å gi bestemmelser om spredt bebyggelse i kommuneplan eller i arealdel til kommunedelplan, noe som blant annet betyr at det ikke kan åpnes opp for hyttebygging. I den utstrekning det ikke er gitt særskilte regler i denne loven eller regler gitt i medhold av denne loven, styres forholdet mellom de ulike formål av annet lovverk som landbrukslovgivningen, naturvern- og friluftslovgivningen o.a.

Regjeringen foreslår i lovutkastet at idrettsanlegg i utgangspunktet bør etableres utenfor Marka i tråd med det generelle byggeforsbudet som foreslås, men ettersom idrett er en del av formålet med loven foreslås det særskilte retningslinjer om etablering og utvidelse av idrettsanlegg. Disse reglene gjelder både for mindre lokale idrettsanlegg og større regionale eller nasjonale anlegg. Etter Regjeringens forslag kreves det tillatelse etter markaloven og reguleringsplan etter plan- og bygningsloven for etablering eller utvidelse av idrettsanlegg.

I likhet med idrettsanlegg rammer byggeforsbudet i utgangspunktet også etablering og utvidelse av offentlig infrastruktur (dvs veier, kraftproduksjonsanlegg, dammer, vannforsyningsystemer, mv). Regjeringen foreslår at slike tiltak bør være avhengig av dispensasjon. I tillegg krever slike tiltak reguleringsplan etter plan- og bygningsloven. Dette skal imidlertid ikke gjelde for kraftproduksjonsanlegg,

kraftledninger mv. som krever konsesjonsbehandling. Vedlikehold og utbedring av offentlig infrastruktur kan gjennomføres uten tillatelse etter markaloven.

En del tiltak i forbindelse med anlegg av løyper og stier i marka krever i dag reguleringsplan etter plan- og bygningsloven bestemmelser. Regjeringen vil ikke kreve reguleringsplaner for alle tiltak, men gjør her et skille mellom løyper og stier. Tiltak i forbindelse med stier og mindre løyper krever tillatelse etter markaloven mens tiltak i forbindelse med større løyper krever i tillegg reguleringsplan etter plan- og bygningsloven. Ved tvil om tiltaket krever reguleringsplan kan saken kreves avgjort av Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Tiltak skal gjennomføres etter avtale og i samråd med grunneier. Ut fra hensynet til natur og friluftsliv er Fylkesmannen i Oslo- og Akershus gitt anledning til å bestemme at det ikke skal gjennomføres slike tiltak i bestemte deler av marka.

4.2.2. Motorferdsel

Det foreslås et generelt forbud mot motorferdsel i utmark og vassdrag, men da slik at motorferdsel til nærmere angitte nytteformål er tillatt. For eksempel er nødvendig motorferdsel for fastboende tillatt samt nødvendig motorferdsel i forbindelse med anlegg og vedlikehold av løyper og gjennomføring av idrettsarrangementer. Regjeringen foreslår en forskriftshjemmel til å forby eller begrense ferdselen med motorkjøretøy på privat veg for andre enn fastboende og besøkende til disse. Det foreslås også at det kan fastsettes regulerende bestemmelser for ellers lovlig ferdsel med motorkjøretøy på vegene.

4.2.3. Vern av hensyn til friluftslivet

Regjeringen legger til grunn at skogbruket stort sett skal kunne videreføres med samme restriksjonsnivå som nå. Regjeringen foreslår at de generelle rammebetingelsene til skogbruket fortsatt skal følge av skogbruksloven med tilhørende forskrifter. Regjeringen finner imidlertid at det bør være en hjemmel i markaloven for at avgrensede områder kan vernes av hensyn til friluftslivet. Regjeringen foreslår derfor en hjemmel i markaloven til vern av områder på grunn av naturopplevelsesverdier. Områder som er aktuelle for en slik type vern vil først måtte identifiseres og vurderes mht kvaliteter før det settes i gang en verneprosess etter markaloven. Nærmere saksbehandlingsregler følger av loven. Områder vernes ved av Kongen ved forskrift som kan fastsette nærmere bestemmelser om området, dets skjøtsel og bruken av det. Erstatning kan kreves i medhold av allmenne rettsgrunnsetninger.

4.2.4. Forvaltning

Loven skal legge til rette for helhetlig forvaltning av Marka. Loven gir felles materielle normer for Marka, men ettersom mange av reglene er skjønnspregede er det behov for enhetlig praksis i forvaltningen. Det foreslås at kommunene fortsatt skal være lokal markamyndighet og behandle saker om etablering av idrettsanlegg, stier og løyper samt dispensasjoner. I forhold til dagens forvaltning av Marka skjer det en justering på det statlige nivået. Det foreslås her at Fylkesmannen i Oslo og

Akershus skal være klageinstans for alle kommunale vedtak etter loven eller i medhold av loven innenfor markaområdet. Det åpnes imidlertid for at de respektive fylkesmenn skal kunne avgi faglige uttalelser i samband med klagebehandlingen.

Regjeringen tar også til orde for å opprette et markaråd som skal ha en viktig rolle i forvaltningen av området. Rådet skal kunne gi uttalelser til klagesaker etter markaloven og ta opp saker og forslag som kan fremme formålet med loven.

4.2.5. Tilsyn/håndheving

Statens naturoppsyn har allerede ansvaret for oppsynet med en rekke lover i Marka jf. lov om Statens naturoppsyn § 2, mens kommunene har ansvaret for tilsynet med plan- og bygningsloven, jf. plan- og bygningsloven § 10-1. Det foreslås på denne bakgrunn at Statens naturoppsyn og kommunene blir tilsynsmyndighet etter markaloven. Det foreslås bestemmelser om retting og avbøtende tiltak, tvangsmulkt og straff.

5. Samlet vurdering av de administrative og økonomiske konsekvenser av forslaget

5.1. Byggeforsbudet

Markaloven har et selvstendig byggeforsbud i § 4, men viser av forenklingshensyn til rettsvirkningen av plan- og bygningsloven § 20-6, noe som betyr en videreføring av dagens byggeforsbud i Marka. Dette forslaget medfører dermed ikke noe økt restriksjonsnivå i Marka. Forslaget medfører at kommunen får begrensninger på reguleringsmyndigheten i flere retninger.

For det første medfører forslaget strenge rammer for utarbeidelse av reguleringsplaner da det bare kan utarbeides slike planer der markaloven legger opp til det, dvs for idrettsanlegg og større løyper. For det andre gjelder lovens bestemmelser foran eldre reguleringsplaner og bebyggelsesplaner. Dette medfører at kommunens reguleringsplaner ikke lenger er gyldige dersom de er i strid med loven. Forslaget på dette punkt medfører dessuten at private i regulerte strøk kan få økt restriksjonsnivå i form av begrensninger på utnyttelsen av boligtomter, hyttetomter mv, noe som kan føre til verditap.

Forslaget om å begrense kommunenes adgang til å gi bestemmelser om spredt bebyggelse etter plan- og bygningsloven § 20-4 annet ledd a) kan medføre større press på andre arealer i kommunen eller regionen. Byggeforsbudet omfatter også offentlig infrastruktur, som veier, kraftanlegg, dammer, vannforsyningsystemer mv. Det betyr at slike tiltak, i likhet med tiltak som omfattes av det generelle byggeforsbudet i § 4, er avhengig av dispensasjon etter § 10. For slike tiltak er det i tillegg et generelt krav til utarbeidelse av reguleringsplan etter plan- og bygningslovens bestemmelser. Dette forslaget følger også av gjeldende rett og ha dermed få konsekvenser. Unntatt fra kravet til reguleringsplan er tiltak som skal konsesjonsbehandles, som f.eks kraftledninger og kraftproduksjonsanlegg.

Samlet sett vil forslaget gjøre det vanskeligere å utføre tiltak i Marka. Det vil kunne føre til færre søknader om bygging her, mens byggepresset utenfor Marka vil kunne øke noe.

5.2. Vern

Bestemmelsene om vern i § 12 innfører en ny vernetype: vern på grunn av friluftshensyn og naturopplevelsverdier i et område. Verneprosessen er tenkt å følge de samme retningslinjer som vern etter naturvernloven. Av den grunn er saksbehandlingsregler med samme innhold som etter naturvernloven tatt inn i markaloven, jf. § 13.

Det er en hjemmel for vern som innføres i markaloven. Det er først ved bruk av hjemmelen ved utarbeidelse av verneforskrift i den konkrete sak at de nærmere økonomiske og administrative konsekvenser kan bli vurdert. I utgangspunktet medfører ikke bruk av vernehjemmelen erstatningsansvar for staten. Om verneforslaget vil medføre rådighetsbegrensinger av en slik karakter at det medfører erstatning, må likevel avgjøres i med utgangspunkt i allmenne rettsgrunnsetninger. Det vises her til rettspraksis i forbindelse med rådighetsbegrensninger. Med mindre annet blir avtalt, avgjøres spørsmålet ved rettslig skjønn etter begjæring av en av partene innen ett år etter at vedtaket er kunngjort. Departementet kan forlenge fristen. Reglene i domstolsloven §§ 153-158 gjelder så langt de passer.

5.3 Motorferdsel

Forslaget er noe strengere enn dagens regelverk for motorferdsel i utmark og vassdrag. Forslaget om forskriftshjemmel for å regulere ferdsel på private veier i Marka har ikke vesentlige administrative eller økonomiske konsekvenser i seg selv. Dersom forskrift gis vil noe av hensikten være å begrense ferdselen noe som bl. a. vil kunne ha konsekvenser for hytteeiere og besøkende til disse.

5.4 Forvaltning

Det legges ikke opp til å etablere nye forvaltningsorganer. Av hensyn til helhetlig forvaltning legges det imidlertid opp til justeringer i gjeldende forvaltningsmodell for Marka. Kommunen beholder myndigheten til å behandle søknader, men antas samlet sett ikke å få økt saksmengde. Overføring av klagebehandlingen til Fylkesmannen i Oslo og Akershus gir større ansvar for dette embetet, mens øvrige fylkesmenn avlastes. Forslaget bryter med gjeldende ordning om fylkesmannens kompetanse til å behandle klager innenfor fylkets grenser. Det er imidlertid forutsetningen at øvrige fylkesmenn fortsatt skal ha oppgaver knyttet til faglige uttalelser, rådgivning overfor kommunen mv.

Statens naturoppsyn gis nye tilsynsoppgaver, som ikke kan løses innenfor dagens ressursrammer. En opprettelse av Markarådet som loven gir adgang til vil utløse et behov for en del ressurser til drift av dette rådet.

6. Departementets merknader til de enkelte bestemmelsene

lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (Marka)

§ 1 Formål:

Formålet med loven er å bevare et rikt og variert landskap, natur- og kulturmiljø i Marka og sikre områdets spesielle verdi for friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Det skal samtidig tas hensyn til bærekraftig bruk til andre formål.

Til § 1

Lovens formål er å sikre Markas spesielle verdi for friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Dette skal skje ved å bevare et rikt og variert landskap, natur – og kulturmiljø. Det er forutsetningen at disse interessenes spesielle stilling i Marka skal ligge til grunn for alle disposisjoner som foretas i området. Av formålsbestemmelsens siste setning framgår at ved siden av å understreke frilufts- og naturverninteressene, legger loven vekt på at Marka skal kunne benyttes av flere berettigede interesser på samme tid (flerbruk).

Det medfører at myndighetene etter loven må innrette forvaltningen av loven slik at den til enhver tid tjener friluftsliv, naturopplevelse og idrett. I siste setning er det lagt vekt på at flerbruken av området skal foregå innenfor rammen av bærekraftig bruk. Bærekraftig bruk betyr i denne sammenheng at verdiene i Marka skal forvaltes i et langsiktig perspektiv slik at framtidige generasjoner minst kan ha de samme muligheter til friluftsliv, naturopplevelse og idrett som nåværende generasjon har. I tillegg skal den bruken som foregår til enhver tid utøves med tanke på andre brukere av marka.

Når det søkes om tillatelse til tiltak etter denne lov, må det i utøvelsen av skjønnet legges vekt på både de kortsiktige og langsiktige konsekvensene for landskaps-, natur- og kulturmiljø og for annen bruk enn den omsøkte. Det betyr også at det kan være aktuelt å legge begrensninger på enkelte aktiviteter ut fra hensynet til andre. Her er det ikke bare bruk av markaloven som er aktuell, men også annet lovverk som friluftslivets lov, viltloven mv. Oslomarka er av spesiell verdi for friluftsliv og naturopplevelser. Naturopplevelse er særskilt nevnt da det enkle friluftslivet ofte tar utgangspunkt i naturopplevelser. Lovutkastet tar særskilt sikte på å fremme muligheten til naturopplevelser gjennom adgangen til særskilt vern av friluftsområder.

Oslomarka blir brukt aktivt av forskjellige former for idrett, uorganisert og organisert. Idrettsaktiviteter som naturlig hører hjemme i marka skal fortsatt sikres bruk innenfor rammene av bærekraftig flerbruk. Nye idrettsformer som det er aktuelt å etablere i marka bør vurderes opp mot konsekvensene for annen idrett og friluftsliv.

§ 2 Geografisk avgrensning

Loven gjelder følgende områder (Marka): Kjekstamarka, Vestmarka, Krokskogen, Bærumsmarka, Nordmarka, Lillomarka, Romeriksåsene, Gjelleråsmarka, Østmarka og Sørmarka. Loven kan gjøres gjeldende for nærliggende områder av tilsvarende kvalitet.

Nærmere avgrensning av områder skal foretas ved vedtak som treffes av Kongen. Før vedtak fattes skal forslag til vedtak sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn i de berørte kommuner og gjøres tilgjengelig gjennom elektroniske medier. Utvidelser og mindre justeringer av eksisterende grenser kan foretas på samme måte.

De nøyaktige grensene skal framgå av kart som skal være offentlig tilgjengelig i de kommuner som har områder innenfor Marka.

Til § 2

Marka er ikke ett sammenhengende område, men består av flere markaområder. Disse markaområdene kalles Marka av historiske grunner og var nokså sammenfallende med de områdene som ble definert som Marka av Miljøverndepartementet i 1986. Endringer av grensen i 1996 gjør at det ikke lenger er et slikt sammenfall for alle områder. Første ledd angir derfor hvilke områder som Marka består av uten at det kan utledes hvor markagrensen går i disse områdene.

I første ledd, andre punktum slås det fast at virkeområdet for loven kan utvides. To vilkår må være oppfylt for utvidelser. Det kreves for det første at det er tale om et nærliggende område. Det er altså ikke et krav om at området skal være tilgrensende. I utøvelsen av forvaltningsskjønnet bør det imidlertid legges vekt på å ivareta sammenhengende områder.

Områder som ikke støter til Marka i dag, må som hovedregel sikres lovfestet vern på annen måte enn gjennom markaloven, dersom ikke særlige hensyn taler for at området bør omfattes av markaloven. En slik særskilt begrunnelse kan være et stort og akutt behov for å sikre friluftsområder i nærheten av tettbebygde strøk. Det kan imidlertid ikke kreves at det foreligger konkrete planer for utbygging. Behovet for å sikre områder med utgangspunkt i prognoser for befolkningsvekst i Oslo-regionen kan være grunnlag for en slik sikring. Det er ikke angitt en nedre størrelsesgrense for områder som kan innlemmes i Marka.

For det andre må det være tale om friluftsområder av tilsvarende kvalitet som de områder som utgjør Oslomarka. Dette medfører at områder som er sterkt preget av utbygging, ikke skal kunne falle inn under loven. Det bør i tillegg være slik at områdene er av aktuell betydning for friluftslivet, dvs at områdene er hyppig brukt til friluftsliv. En slik utvidelse skjer ved forskrift ved tilsvarende prosess som etter andre ledd. Områder som nasjonal eller regional verdi pga rikt biologisk mangfold mv., bør eventuelt sikres gjennom naturvernloven.

Andre ledd fastsetter at utvidelser, nærmere avgrensning av områder og mindre justeringer av eksisterende grenser kan skje ved vedtak som treffes av Kongen. Det er lagt opp til at det skal skje en nærmere avgrensning av områdene. Dette betyr at

det i det fleste tilfeller vil skje en nærmere angivelse av grensen innenfor det konkrete område som er angitt i § 2. Den nærmere avgrensningen av områdene skjer ved forskrift. Utvidelse med nye områder og justeringer av grenser skjer ved også forskrift.

Det er gitt signaler om at det kan skje visse grensejusteringer i samband med vedtakelsen av loven. Dette skyldes i hovedsak at den konkrete grensen for noen kommuner kan være uhensiktsmessig i lys av deres behov for arealer til annen bruk enn friluftsliv. I hovedsak skal slike grensejusteringer være foretatt ved ikrafttreddelsen av loven slik at den grensen som blir vedtatt gjennom forskrift etter andre ledd, er endelig.

Grensejusteringer etter andre punktum etter lovens ikrafttreddelsen bør derfor bare skje i særskilte tilfeller der den fastsatte grensen medfører store praktiske vanskeligheter som ikke kunne forutsees ved grensefastsettelsen eller der grensen medfører at særskilte verdier som loven tar sikte på å fremme blir skadelidende. Dersom det gis dispensasjon til offentlige infrastrukturtiltak som medfører store irreversible inngrep, kan det være aktuelt å foreta en ny avgrensning av områder ved justering av grensen. Før vedtak fattes skal forslag vedtak etter andre ledd første punktum sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn i de berørte kommuner og gjøres tilgjengelig gjennom elektroniske medier.

Tredje ledd medfører at grensene skal være tilgjengelig på kart i de kommuner som har områder i marka. Med tilgjengelig menes også at kartet skal legges ut i elektronisk form.

§ 3 Myndigheter etter loven

Myndigheter etter denne loven er:

- a. Departementet*
- b. Fylkesmannen*
- c. Fylkesmannen i Oslo og Akershus*
- d. Direktoratet for naturforvaltning*
- e. Statens naturoppsyn*
- f. Fylkeskommunen*
- g. Akershus fylkeskommune*
- h. Kommunen*

Departementet er øverste myndighet etter loven her og tar stilling til søknader om dispensasjon fra forbudet mot etablering av offentlig infrastruktur, jf. §§ 7 og 10. Fylkesmannen i Oslo og Akershus tar stilling til søknader etter § 6 fjerde ledd. Kommunen tar som lokal myndighet stilling til søknader om tiltak etter §§ 5 og 6 første ledd og dispensasjoner fra § 4. Dersom en sak krever samordning over kommunegrenser, eller nasjonale hensyn tilsier det, kan søknader om tiltak etter § 5 og 6 første ledd og 10 behandles av departementet.

Til § 3

Bestemmelsen fastslår at departementet, fylkesmannen, fylkesmannen i Oslo og Akershus, Direktoratet for naturforvaltning, Statens naturoppsyn, fylkeskommunen, Akershus fylkeskommune og kommunen er myndigheter etter loven. Departementet er øverste myndighet etter markaloven. Departementet tar stilling til søknader om etablering av offentlig infrastruktur etter §§ 7 og 10, noe som er et unntak fra lovens normalordning som er kommunal behandling av søknader om tillatelse. I andre ledd andre punktum går dette fram av at den lokale myndigheten tillagt kommunen, noe som betyr at kommunen behandler saker etter loven i første instans. Andre ledd tredje punktum gir hjemmel for departementet å flytte myndighet fra kommunen til statlig eller regionalt nivå. Forutsetningen for dette er at forvaltningen etter loven ikke fungerer tilfredsstillende.

§ 4 Forbud mot bygge- og anleggstiltak, planlegging mv.

Marka er landbruks-, natur- og friluftsområde i arealdelen til kommuneplan eller kommunedelplan, og bygge- og anleggstiltak og andre tiltak i strid med arealformålet er ikke tillatt, jf. plan- og bygningsloven § 20-6. Det kan ikke åpnes for spredt utbygging etter plan- og bygningsloven § 20-4 annet ledd bokstav c.

Rettsvirkningen etter første ledd omfatter ikke:

- a) *tiltak som går inn under plan- og bygningsloven § 86 om hemmelige anlegg*
- b) *områder vernet etter naturvernloven*

For å fremme formålet med loven kan departementet eller regional planmyndighet utarbeide plan på regionalt nivå etter plan- og bygningslovens bestemmelser for nærmere angitte temaer av regional eller nasjonal betydning. Planen skal ligge til grunn for forvaltningen etter loven her.

Det kan bare fremmes reguleringsplaner på de vilkår som framgår av bestemmelsene i §§ 5, 6 og 7.

Til § 4

Bestemmelsen avløser Marka-retningslinjene fra 1986 og har - i motsetning til disse - rettsvirkning for den enkelte grunneier.

Bestemmelsen angir rammene for arealplanleggingen i Marka. Første ledd sier at Marka er landbruks-, natur- og friluftslivsområde (LNF) i arealdel til kommuneplan eller i kommunedelplan og at bygge- og anleggstiltak i strid med arealformålet ikke er tillatt. Forbudet framgår av markaloven, men hvilke konkrete tiltak dette er tale om, følger av plan- og bygningsloven. Dette betyr at loven selv angir Marka som LNF, men kommunene skal som før påse at Marka innenfor deres grenser angis som LNF i arealdel til kommuneplan eller i kommunedelplan. Kommunenes myndighet til å endre arealformål gjennom vedtakelse av reguleringsplaner er her avskåret. Det kan heller ikke åpnes for spredt utbygging etter plan- og bygningsloven § 20-4 annet ledd bokstav c noe som det ellers er adgang til etter denne bestemmelsen.

Den nærmere rettsvirkning går fram av plan- og bygningsloven § 20-6 første ledd og andre ledd første og annet punktum om virkninger av kommuneplanen. Dette betyr i hovedsak at "tiltak som nevnt i plan- og bygningsloven §§ 81, 86a, 86b og 93 må, når

ikke annet er bestemt, ikke være i strid med arealbruk eller bestemmelser fastlagt i endelig reguleringsplan. Det samme gjelder andre tiltak som kan være til vesentlig ulempe for gjennomføringen av planen". Dette er en videreføring av gjeldende rett som innebærer et forbud mot bygge- og anleggstiltak mv. i Marka og innebærer at nåværende tolkning av plan- og bygningsloven § 20-6 fortsatt er relevant i tolkningen av markaloven § 4. Ved tolkningen av plan- og bygningsloven § 20-6 må det imidlertid også ses hen til formålet med markaloven, noe som i den konkrete sak vil kunne ha betydning for vurderingen om hva som anses å være i tråd med arealformålet i henhold til markaloven.

Loven gjør Marka til LNF-område. Når det er valgt å henvise til plan- og bygningsloven § 20-6 første ledd og andre ledd første og andre punktum for den nærmere grensedragning mht hva som er forbudt, henger dette sammen med hensynet til forenkling og hensynet til å unngå dobbeltregulering. Særlige presiseringer eller unntak fra hva som anses som LNF følger av §§ 5 og 6.

Følgen av bestemmelsen i første ledd er at det ikke er nødvendig med planvedtak for å oppnå rettslig bindende virkning av plan ettersom rettsvirkningen følger av loven selv. Dette er sagt i første ledd første punktum der det framgår at bygge- og anleggstiltak mv. i strid med arealformålet ikke er tillatt. Det er ikke tillatt med annen bygge- og anleggsvirksomhet enn den som har direkte tilknytning til landbruk eller stedbunden næring (tradisjonell landbruksvirksomhet). Blant annet vil det ikke være tillatt å oppføre hytter i Marka, noe som også gjelder hytter med sikte på å skaffe gardsbruk inntekter ved utleie ("utleiehytter").

Loven er ikke til hinder for masseuttak til husbehov i jord- og skogbruk, og anlegg av landbruksveger. Spørsmål om en veg er landbruksveg eller annen privat veg avgjøres i tvilstilfelle av kommunen som myndighet etter markaloven.

Loven er heller ikke til hinder for husvære som er nødvendig for å utøve primærnæring. Spørsmålet må avgjøres konkret i hvert enkelt tilfelle. Ved avgjørelsen kan det blant annet være relevant å legge vekt på om virksomheten er så omfattende at den krever særskilt konsesjon etter landbrukslovgivningen. Driftsbygninger i landbruk, dvs. ordinære bygninger som er nødvendige for landbruksdrift, inklusive husvær for seterdrift og skogsdrift (pbl. § 81) anses for å være i tråd med loven. Det samme gjelder våningshus / kårboliger som er nødvendig av hensyn til driften av gårdsbruket. Andre bygninger og anlegg som er nødvendige for eller nyttes i forbindelse med gårdsbruk eller husdyrhold, annen næringsvirksomhet i jordbruk, skogbruk, yrkesfiske eller liknende.

Loven åpner også for beboelseshus (våningshus eller kårbolig) som er nødvendig for driften av landbrukseiendommen. I Marka er det kommunen som i egenskap av å være lokal myndighet etter markaloven, tar stilling til spørsmålet.

Fradeling til landbruksformål er i tråd med loven.

Landbruks-, natur- og friluftsområder-kategorien åpner ikke for bygging/anlegg av kennel, hestesenter, rideanlegg, ridehaller, alpinanlegg, golfbane, campingplass, friområde, modellflyplass og anlegg som for øvrig har sammenheng med aktiviteter i natur - og friluftsområder.

Arealkategorien tillater heller ikke vesentlige terrenginngrep som ikke er ledd i landbruksnæring, veger og parkeringsplasser, bygninger (vanlige private hytter, landsteder, utleiehytter, sports-, turist- og overnattingshytter drevet av turistforeninger, idrettslag m.v.), hus i landbruk som ikke er nødvendige for driften av et gårdbruk, våningshus og andre hus som nyttes for fritidsformål ved privat bruk og /eller bortleie, og som kan nyttes til overnatting uten hensyn til størrelse eller standard, sætre, støler eller gjeterhytter, jakt- og fiskebuer, naust som ikke har direkte tilknytning til landbruksdrift, campinghytter, bygninger for fabrikkmessig landbruk, gartneri, akvakultur og pelsdyrproduksjon og kraftverk som ikke i det vesentlige benyttes som energikilde i landbruk.

Landbruks-, natur- og friluftsområde inkluderer heller ikke bruksendring fra landbruksbebyggelse. Dette vil f.eks si at utleiehytter eller driftsbygninger som bruksendres for utleieformål ikke inngår i LNF-kategorien, selv om utleien kan være en del av inntektsgrunnet for utøver av primærnæring. Fradeling av byggetomter til annet enn landbruk vil være i strid med planen. Også deling av bebygde tomter er i strid med loven når delingen forutsetter eller framstår som ledd i bruksendring til annet formål.

I tillegg til bestemmelsene som gis i denne loven eller i medhold av loven kan det være behov for planlegging over kommunegrensene for å komme fram til gode helhetsløsninger og sikre gjennomføring på lengre sikt. I denne planleggingen bør statlige, kommunale og regionale myndigheter samarbeide. Av tredje ledd framgår det at departementet eller regional planmyndighet kan utarbeide regional plan for nærmere angitte temaer av regional eller nasjonal betydning. Planen kan ikke gå utenfor lovens rammer. En slik regional plan bør omfatte samtlige fylker i Marka. Det kan f.eks. være aktuelt å utarbeide slike regionale planer for idrettsanlegg av regional betydning, turskiløyper mv. Slike anlegg, herunder plassering og utforming, bør ses på i en regional kontekst.

Etter fjerde ledd går det fram at det bare kan fremmes reguleringsplaner på de vilkår som framgår av bestemmelsene i §§ 5, 6 og 7 noe som betyr at det ikke er anledning til å fremme reguleringsplaner for andre formål enn idrettsanlegg, stier og løyper og offentlig infrastruktur.

§ 5 Idrettsanlegg

Etablering eller utvidelse av idrettsanlegg krever tillatelse etter loven her og reguleringsplan etter plan- og bygningsloven Kap VII. Idrettsanlegg skal i minst mulig

grad etableres i Marka. I Marka kan det bare etableres idrettsanlegg som fremmer formålet med loven, og som ikke medfører støy utover anleggets nærområde. I vurderingen skal det legges vekt på det regionale eller nasjonale behovet for anlegget. Idrettsanlegg skal i størst mulig grad samlokaliseres og plasseres så nært bebyggelsen som mulig, men slik at det samtidig legges vekt på befolkningens behov for grønne omgivelser og turområder.

Ved søknad om konsesjon til uttak av vann til snøproduksjon til alpinanlegg m.v etter vannressursloven skal fylkesmannen gi uttalelse til vassdragsmyndigheten med utgangspunkt i denne lovens formål. I vurderingen skal det legges vekt på å unngå negative virkninger for friluftslivet.

Til § 5

Idretten står i en særstilling av aktivitetene i Marka da den kan kreve stor grad av tilrettelegging. Første ledd første punktum sier at etablering eller utvidelse av eksisterende idrettsanlegg krever tillatelse etter markaloven og reguleringsplan etter plan- og bygningsloven. Det mest hensiktsmessige er at det skjer parallell behandling etter markaloven og plan- og bygningsloven der forholdet til markaloven avklares først. Idrettsanlegg minst mulig grad etableres i Marka. Bestemmelsen gir dermed uttrykk for at marka skal være et sted der det foregår utmarksbaserte aktiviteter. Innendørs idretter må derfor legges foregå utenfor marka.

Det kan bare etableres idrettsanlegg som fremmer formålet med loven og det kan ikke gis tillatelse til idrettsanlegg som medfører støy utover anleggets nærområde, jf. andre ledd. Det må her foretas en konkret vurdering av behovet for det omsøkte tiltaket i forhold til lovens formål. Det er naturlig at det her legges vekt på videreføring av tradisjonelle idretter uten at det sperres for nye idretter som det er naturlig vil kunne finne sin plass i Marka. I vurderingen skal det videre legges vekt på det regionale eller nasjonale behovet for anlegget noe som betyr at Marka skal ses i sammenheng og at det må være et klart behov for anlegget på regional basis. Et slikt behov kan utløses av tildeling av internasjonale tevlinger mv.

Når det gjelder plasseringen av anlegg fastslår andre ledd fjerde punktum at idrettsanlegg skal plasseres så nært bebyggelsen som mulig, men slik at det legges vekt på befolkningens behov for grønne omgivelser og turområder. Bestemmelsen legger opp til at plasseringen avgjøres etter en konkret vurdering der den mest hensiktsmessige plassering velges. Det må da legges vekt på å plassere anlegget på et sted som ikke medfører at skogområder i umiddelbar nærhet til bebyggelsen blir borte.

I tillegg til vurderingskriteriene i denne bestemmelsen skal også tiltaket vurderes opp mot kriteriene i § 9. Det heter her at ”*tillatelse etter tredje ledd kan bare gis såfremt fordelene ved vedtaket må anses større enn de skader og ulemper tiltaket vil medføre for friluftslivet, naturmiljøet eller de allmenne interesser for øvrig. Det kan settes vilkår for tillatelsen.*”

§ 6 Tilrettelegging for ferdsel, stier og løyper, inngrepstillatelse mv.

Anlegg av stier og løyper krever tillatelse etter loven her. Anlegg av større løyper krever tillatelse etter loven her og reguleringsplan etter plan- og bygningsloven Kap VII. Ved tvil om tiltaket krever reguleringsplan kan saken kreves avgjort av Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Avgjørelsen kan ikke påklages.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om anlegg, rydding, merking og preparering av stier og løyper i Marka og om at det ikke, eller bare på nærmere vilkår skal ryddes, anlegges, merkes eller prepareres stier eller løyper innenfor bestemte områder i Marka.

Anlegg, rydding, merking og preparering av permanente stier og løyper skal skje i samråd med vedkommende grunneier eller grunneierorganisasjon.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus kan gi offentlige myndigheter og organisasjoner med allment friluftsliv som formål rett til å anlegge, rydde, merke og preparere stier og løyper i Marka. Tillatelse kan gis for avgrensede områder eller for enkelte stier eller løyper.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus kan i det enkelte tilfelle vedta at inngrep etter andre og fjerde ledd kan foretas uten forutgående skjønn. Volder tiltaket skade, kan vedkommende eier eller bruker kreve avgjort ved skjønn om erstatning skal gis og i tilfelle med hvilket beløp. De lovbestemte kostnader ved skjønnet skal erstattes eieren (brukeren) hvis skjønnet ikke finner å burde gjøre unntak, fordi erstatningssøkeren har avslått et rimelig forlikstilbud eller uten rimelig grunn har forlangt skjønn. I den utstrekning det finnes rimelig kan erstatningssøkeren også tilkjennes erstatning for utgifter som har vært nødvendig for å ivareta hans tarv under skjønnsaken.

Grunneier eller bruker kan kreve omlagt sti eller løype som påfører ham særlig skade eller ulempe, dersom dette kan skje uten vesentlig ulempe for friluftslivet eller allmenne interesser for øvrig. Omlegging kan også kreves av organisasjoner med naturvern og friluftsliv som formål, for stier og løyper som medfører eller kan medføre vesentlig skade på naturmiljøet.

Krav om omlegging rettes til den som holder løypa eller stien ved like. Tvist om omlegging kan kreves avgjort av Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

Til § 6

Rydding og merking av permanente stier og løyper er i utgangspunktet avhengig av grunneierens tillatelse.

Første ledd sier at rydding for og anlegg av stier og løyper krever tillatelse etter markaloven. Rydding for og anlegging av stier og større løyper krever tillatelse etter markaloven og reguleringsplan etter plan- og bygningsloven Kap VII. Ved tvil om tiltaket krever reguleringsplan kan spørsmålet avgjøres av Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

Hva som er å anse som en større løype må bero på en konkret vurdering der det også legges vekt på tiltakets antatte effekt på friluftsliv og naturmiljø mv. Tiltak som bare innebærer mindre forstyrrelser på terreng og omgivelser kan vurderes av

kommunen etter søknad alene. Konkurranseløyper vil i alle tilfeller måtte anses som en større løype og utløse reguleringsplan.

Andre ledd gir departementet anledning til å gi bestemmelser om anlegg, rydding, merking eller preparering av stier eller løyper innenfor bestemte områder i Marka og medfører dermed en hjemmel for rådighetsinnskrenking for grunneieren. For områder som vernes etter § 12 i loven her, vil tilsvarende bestemmelser kunne gis i vernebestemmelser. Andre ledd vil derfor være aktuell i områder som ikke vernes etter markaloven, men hvor det av hensyn til friluftsliv og naturopplevelse kan være vanskelig å unngå eller regulere omfanget og standarden på stier og løyper.

Rett til å anlegge løyper mv. kan også følge av annet rettsgrunnlag. Forskriften vil også gjelde for rettighetshavere på lik linje med grunneiere. Bestemmelsen må ses i sammenheng med friluftslovens generelle bestemmelser om inngrepsløyve, jf. friluftsloven § 35 (Inngrepsløyve for kommuner og friluftslag). På grunn av at behovet for tilrettelegging i Marka er større enn de fleste andre steder, er adgangen til å gi bestemmelser videre.

Tredje ledd lovfester plikten til samarbeid med grunneiere eller grunneierorganisasjoner (utmarkslag). Det er altså en forutsetning at anlegging av permanente stier og løyper skal skje i samråd med vedkommende grunneier eller grunneierorganisasjon og også med andre som anlegger stier og løyper i området. Ettersom det er tale om inngrepstillatelse er det likevel ikke nødvendig med grunneierens samtykke for å gjennomføre tiltaket.

Alle tiltak skal vurderes opp mot kriteriene i § 9. Det heter her at ” *tillatelse etter tredje ledd kan bare gis såfremt fordelene ved vedtaket må anses større enn de skader og ulemper tiltaket vil medføre for friluftslivet, naturmiljøet eller de allmenne interesser for øvrig. Det kan settes vilkår for tillatelsen*”.

Sjette ledd gir bestemmelser om adgangen til å kreve stier og løyper omlagt. Bestemmelsen er aktuell hvor organisasjoner har fått en alminnelig rett etter friluftsloven § 35 til å merke stier og løyper i Marka, eller hvor stier eller løyper er anlagt på grunnlag av tillatelse etter første ledd. Endrede forhold som sterk slitasje på eiendommen pga stier/løyper eller endret utnyttelse av eiendommen kan medføre behov for omlegging. Departementet har derfor funnet det hensiktsmessig å gi uttrykk i loven for retten til å kreve en slik omlegging. Det er som ved spørsmålet om inngrepstillatelse forholdet mellom den skade traseen påfører grunneier eller bruker og friluftslivets og allmennhetens interesser forøvrig som er avgjørende også for retten til å kreve omlegging.

§ 7 Offentlig infrastruktur (veier, kraftproduksjonsanlegg, dammer, vannforsyningssystemer, kraftledninger mv).

Etablering eller utvidelse av veier, kraftproduksjonsanlegg, dammer, vannforsyningssystemer, kraftledninger mv. i Marka er ikke tillatt og krever

dispensasjon fra departementet etter loven her og reguleringsplan etter plan- og bygningslovens bestemmelser Kap VII. Kravet til reguleringsplan gjelder ikke kraftproduksjonsanlegg som skal konsesjonsbehandles.

Vedlikehold eller utbedring av tiltak etter første ledd kan utføres uten tillatelse etter denne lov.

Til § 7

Første ledd stiller krav om dispensasjon og planbehandling etter plan- og bygningsloven for etablering eller utvidelse av veier, kraftproduksjonsanlegg, dammer, vannforsyningssystemer, kraftledninger mv. Slike tiltak vil også rammes av det generelle forbudet i § 4, men departementet har valgt å behandle slike tiltak etter en egen bestemmelse av oversiktshensyn.

Dersom det gis dispensasjon etter § 10 må tiltakene uansett behandles etter plan- og bygningsloven. Behandlingen av saken etter markaloven og plan- og bygningsloven bør være parallell. Vanligvis er det ikke aktuelt å gi dispensasjon for slike store tiltak som det er tale om etter § 7, slik at kravet til dispensasjon innebærer et unntak fra dette prinsippet, se kommentarene til § 10.

Det er departementet som behandler søknader om dispensasjon etter § 7, jf. § 11 første ledd tredje punktum. Vedtaket kan påklages til Kongen. Første ledd andre punktum kraftproduksjonsanlegg fra kravet til reguleringsplan. I stedet skal slike tiltak konsesjonsbehandles etter den aktuelle lovgivning.

Andre ledd medfører at vedlikehold eller utbedring av tiltak etter første ledd kan utføres uten tillatelse etter markaloven.

§ 8 Motorferdsel

I Marka er motorferdsel i utmark og vassdrag ikke tillatt med mindre annet følger av loven her eller forskrift gitt i medhold av loven her. All motorferdsel i utmark og på islagte vassdrag mv. skal foregå varsomt og foregå på tidspunkter som i minst mulig grad medfører ulemper for friluftslivet, skader i terrenget og forstyrrelser på dyrelivet. Departementet kan gi nærmere bestemmelser ved forskrift. På disse vilkår er nødvendig motorferdsel tillatt i forbindelse med

- a) politi-, ambulanse- og redningstjeneste og oppsyns- og tilsynstjeneste etablert med hjemmel i lov*
- b) offentlig post- og teletjenester*
- c) person- og godstransport til og fra faste bosteder og i jordbruks- og skogbruksnæring. Jakt, fiske og bærsanking reknes ikke som næring i denne forbindelse.*
- d) skånsom transport av felt elg*
- e) drift og vedlikehold av hytter som er åpne for allmennheten*
- f) forsvarets øvelser, forflytninger og transporter*
- g) transport i forbindelse med anlegg og drift av veger og større anlegg*
- h) rutetransport som drives med løyve i henhold til yrkestransportloven*

- i) vedlikehold av eksisterende løyper*
- j) anlegg av nye løyper og utvidelse av eksisterende løyper som er godkjent etter loven her*
- k) transport i forbindelse med fiskekultiveringstiltak med offentlig formål*
- l) drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg i områder som er vernet eller midlertidig vernet etter § 11*
- m) nødvendig istandsetting ved akutt utfall i områder som er vernet eller midlertidig vernet etter § 11*

Departementet kan ved forskrift forby eller begrense ferdsele med motorkjøretøy på privat veg for andre enn fastboende og besøkende til disse når ferdsele ikke har erverv, forvaltning eller oppsyn til formål eller skjer i politi-, ambulanse-, brannvern- eller sikringsøyemed. Det kan fastsettes regulerende bestemmelser for eller lovlig ferdsel med motorkjøretøy på vegene.

Til § 8

Første ledd fastslår at det skal være et forbud mot motorferdsel i utmark og vassdrag i Marka. Unntatt fra dette forbudet er nødvendig motorferdsel til nytteformål som er nærmere oppregnet i § 8. All motorferdsel, uavhengig om den er unntatt fra forbudet i loven eller tillatt i eller i medhold av loven må foregå varsomt og foregå på tidspunkter som i minst mulig grad medfører ulemper for friluftslivet, skader i terrenget og forstyrrelser på dyrelivet. Dette betyr at det i hvert enkelt tilfelle må innhentes kunnskap om forholdene i Marka og foretas en forhåndsvurdering av kjøringens antatte virkninger på friluftsliv, terreng og dyreliv. Det skal alltid velges kjøretraseer som samlet sett medfører minst mulig ulemper. Dette betyr blant annet at eksisterende veinett skal benyttes i den grad dette ikke medfører store praktiske vanskeligheter. Nærmere bestemmelser kan gis ved forskrift.

Bestemmelsen er laget på basis av bestemmelsene i motorferdselloven noe som betyr at forarbeider, rettspraksis mv. om tolking av motorferdsellovens bestemmelser kan være relevante også for bestemmelsene i markaloven i den grad bestemmelsene er likelydende.

Departementet har ikke funnet å gi materielle regler om motorferdsel på private veger i selve loven, men legger i annet ledd til rette for at slike regler kan gis i forskrift dersom det skulle være behov for det av hensyn til friluftslivet. Det heter derfor i andre ledd at departementet kan ved forskrift forby eller begrense ferdsele med motorkjøretøy på privat veg. Adgangen til å gi slik forskrift er avgrenset til forhold som gjelder andre enn fastboende og besøkende til disse når ferdsele ikke har erverv forvaltning eller oppsyn til formål eller skjer i politi-, ambulanse-, brannvern- eller sikringsøyemed. Det kan fastsettes regulerende bestemmelser for eller lovlig ferdsel med motorkjøretøy på vegene noe som innebærer at departementet f.eks. kan stenge for ferdsel visse tider av døgnet o.l.

§ 9 Behandlingen av søknader etter loven

Søknad om tillatelse etter loven her skal være skriftlig og undertegnet av søker. Søknaden skal gi de opplysninger som er nødvendige for at kommunen kan ta standpunkt til tiltaket.

Det skal fremgå av søknaden om det søkes om dispensasjon fra § 4.

Tiltak som kan tillates med de begrensninger som framgår av 5 og 6, må ikke utføres uten at søknad på forhånd er sendt myndigheten etter loven her, og denne deretter har gitt tillatelse.

Tillatelse etter tredje ledd kan bare gis såfremt fordelene ved vedtaket må anses større enn de skader og ulemper tiltaket vil medføre for friluftslivet, naturmiljøet eller de allmenne interesser for øvrig. Det kan settes vilkår for tillatelsen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om behandlingen av søknader etter loven her.

Til § 9

Bestemmelsen er generell og gjelder alle søknader etter loven. Søknaden skal være skriftlig og undertegnet av søker og inneholde de opplysninger som er nødvendige for at kommunen kan ta standpunkt til tiltaket. Lignende bestemmelse finnes i plan- og bygningsloven § 94. Departementet har ikke laget en liste over hvilken dokumentasjon som skal sendes med søknaden, men den må være tilstrekkelig til at kommunen kan ta stilling til tiltaket. Ettersom tiltak etter §§ 5 og 6 også vil reguleres av plan- og bygningsloven, er det naturlig å se behandlingen etter markaloven og plan- og bygningsloven i sammenheng.

Utover å tilfredsstille de samme dokumentasjonskravene som i plan- og bygningsloven må det legges fram tilstrekkelige opplysninger om konsekvensene av tiltaket for å gi kommunen underlagsmateriale for å kunne utføre den avveining av fordeler og ulemper som § 9 tredje ledd legger opp til. Jo større tiltaket er, desto bedre underbygget bør søknaden være. For idrettsanlegg må det blant annet framgå hvorfor det er et behov for denne type anlegg, hvilke alternative plasseringer utenfor Marka som kan tenkes, jf. § 5 første ledd annet punktum og hvilke støyvirkninger anlegget vil ha i driftsfasen, jf. § 5 første ledd tredje punktum.

Annet ledd sier at det skal framgå av søknaden om det søkes om dispensasjon fra § 4.

Bestemmelsen i tredje ledd er ment å være en klargjøring av det alminnelige utgangspunktet om at tiltak ikke kan utføres før myndigheten har gitt tillatelse.

Fjerde ledd krever at det er det konkrete tiltakets fordeler ut fra en samfunnsmessig vurdering der hensynet til friluftslivet og naturmiljøet vektlegges, som skal vurderes opp mot tiltakets skader og ulemper for de interesser loven skal ivareta. Bare hvis fordelene ved tiltaket er større enn skader og ulemper, skal tillatelse gis. Vilkåret gjelder for alle tiltak etter loven. For dispensasjon gjelder de strengere vilkår i § 10.

Femte ledd er en forskriftshjemmel for departementet til å gi ytterligere bestemmelser om behandlingen av søknader etter loven.

§ 10 Dispensasjon

Kommunen kan gi varig eller midlertidig dispensasjon fra §§ 4, 5, 6 første ledd og 8. Det kan settes vilkår for dispensasjonen. Departementet kan under samme forutsetninger gi dispensasjon etter § 7.

Dispensasjon kan bare gis dersom hensynene i lovens formålsbestemmelse ikke blir vesentlig tilsidesatt, og fordelene ved å gi dispensasjon etter en samlet vurdering anses for å være klart større enn ulempene for friluftslivet, naturmiljøet eller de allmenne interesser. Det kan ikke dispenseres fra kravet til utarbeidelse av reguleringsplan etter plan- og bygningsloven eller andre saksbehandlingsregler. Bestemmelsene om dispensasjon i plan- og bygningsloven gjelder ikke.

Til § 10

Det er lagt opp til at bestemmelsene kan dispenseres fra dersom visse vilkår er oppfylt. Det er kommunen som vurderer søknader om dispensasjon etter denne bestemmelsen. Det kan være tale om å fravike bestemmelsene i §§ 4, 5, 6 første ledd og 8. Det kan gis varig eller midlertidig dispensasjon. Det samme gjelder ved søknad om dispensasjon fra § 8.

Etter annet ledd kreves det at hensynene bak den bestemmelsen det dispenseres fra, ikke blir vesentlig tilsidesatt. Avveiningsnormen innebærer videre at det må foreligge klar overvekt av hensyn for dispensasjon. Dette er formulert slik at det fordelene ved å gi dispensasjon etter en samlet vurdering anses for å være klart større enn ulempene for friluftslivet, naturmiljøet eller de allmenne interesser. Det vil ikke være aktuelt å dispensere fra bestemmelser i markaloven i tilfeller der hensynene bak bestemmelsen det søkes om dispensasjon fra, fortsatt gjør seg gjeldende tilnærmet fullt ut, selv om det i den konkrete saken skulle foreligge grunner som tilsier dispensasjon. Det kan gis varig eller midlertidig dispensasjon og det kan settes vilkår for dispensasjonen.

Det kan ikke dispenseres fra kravet til utarbeidelse av reguleringsplaner etter plan- og bygningsloven eller andre saksbehandlingsregler. Det framgår av annet ledd tredje punktum at bestemmelsene om dispensasjon i plan- og bygningsloven ikke gjelder. Dette innebærer at dispensasjoner fra plan- og bygningsloven i Marka vurderes etter bestemmelsene i markaloven.

§ 11 Klage mv.

Kommunens vedtak etter §§ 5 og 6 første ledd og 10 kan påklages til Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Vedtak fattet av Fylkesmannen i Oslo og Akershus etter § 6 fjerde ledd kan påklages til Direktoratet for naturforvaltning. Vedtak fattet av departementet etter § 7 kan påklages til Kongen.

Fylkesmannen og fylkeskommunen kan av eget tiltak påklage vedtak etter §§ 5, 6 første ledd, 10 og andre vedtak som kommunen fatter i medhold av loven her.

Organisasjoner som har friluftsliv som formål kan klage på vedtak fattet av kommunen etter §§ 5, 6 første ledd og 10. Reglene om klage i forvaltningsloven gjelder tilsvarende.

Til § 11

Kommunen er lokal myndighet i markaloven og tar stilling til søknader om etablering av idrettsanlegg, anlegg av stier og løyper etter § 6 første ledd og søknader om dispensasjon fra §§ 4 og 8. Vedtak kan påklages til Fylkesmannen i Oslo- og Akershus. På grunn av hensynet til helhetlig forvaltning og lik praksis i behandlingen av saker i Marka er Fylkesmannen i Oslo og Akershus gjort til klageinstans for alle kommunale vedtak etter loven her. Dersom det er nødvendig for opplysningen av saken bør det innhentes en vurdering fra det fylkesmannsembete som saken geografisk sett hører inn under. Fylkesmannen i Oslo og Akershus kan gi offentlige myndigheter og organisasjoner med allment friluftsliv som formål rett til å anlegge, rydde, merke og preparere stier og løyper i Marka etter § 6 fjerde ledd. Slike vedtak kan påklages til Direktoratet for naturforvaltning, Det er lagt opp til at dispensasjonsvedtak som fattes av departementet etter § 7, kan påklages til Kongen.

Etter andre ledd er fylkesmannen og fylkeskommunen gitt anledning til å påklage kommunale vedtak etter loven. Lignende bestemmelse finnes i plan- og bygningsloven § 15.

Tredje ledd er en særregel om at organisasjoner som har friluftsliv som formål kan klage på vedtak fattet av kommunen etter 5,6, første ledd og 10. Dette antas også å følge av gjeldende rett, men departementet har funnet å klargjøre dette.

§ 12 Særskilt vern

Områder som på grunn naturopplevelsesverdier har særskilte kvaliteter for friluftslivet kan vernes som friluftslivsområde.

I friluftslivsområde må det ikke iverksettes tiltak som vesentlig kan endre områdets verdi som friluftslivsområde. Departementet avgjør i tvilstilfelle om et tiltak kan endre områdets verdi som friluftslivsområde.

Vedtak om å verne et friluftslivsområde treffes av Kongen, som ved forskrift kan fastsette nærmere bestemmelser om området, dets skjøtsel og bruken av det.

For å hindre skade på verneverdier kan departementet gi forskrift om midlertidig vern av bestemt angitte områder. I forhold til private grunneiere og rettighetshavere som blir berørt av vedtaket, gjelder forvaltningslovens regler om enkeltvedtak

Departementet kan foreta skjøtsel og tilrettelegging for opplevelse av natur- og kulturmiljø som anses nødvendig av hensyn til formålet med vernet.

Departementet kan overføre myndighet etter bestemmelsene her til kommunen eller fylkeskommunen.

Til § 12

Bestemmelsen gir hjemmel og den nærmere ramme for å verne områder av hensyn til friluftsliv. Bestemmelsen er utformet på basis av bestemmelsene om naturvern i loven, men gjelder et annet formål, friluftsliv. Det er i første rekke områder av regional og nasjonal verdi som kan vernes i medhold av denne bestemmelsen. Bestemmelsen har likheter med friluftsloven § 34 (Friluftsmark), men gjelder både privat og offentlig grunn.

Første ledd gir anledning til å verne områder av hensyn til friluftslivet. Med bruken av begrepet områder er det ikke satt en nedre grense på størrelsen av områder som kan vernes, det er heller ikke satt en øvre grense. Både større og mindre områder kan derfor vernes i medhold av denne bestemmelsen.

Vurderingen er i to ledd. For det første må det være tale om et område som har særskilte kvaliteter for friluftslivet. Dette betinger av at det foretas en kartlegging av slike områder. Kvalitetene for friluftslivet må knytte an til naturopplevelsesverdier. Det må foretas en helhetsvurdering av områdets kvaliteter.

Andre ledd gir begrensninger på hvilke tiltak som kan settes i verk i friluftsområdet. Dette kan være begrensninger på skogsdrift, anlegg av løyper til idrettsformål, visse typer landbruksdrift mv. Visse tiltak vil kunne fremme formålet med vernet. Reglene for dette framgår av sjettede ledd.

Andre ledd annet punktum medfører at departementet i tvilstilfelle kan avgjøre om et tiltak kan endre områdets verdi som friluftslivsområde. Avgjørelsen vil være et enkeltvedtak som kan påklages i henhold til reglene i forvaltningsloven.

Tredje ledd bestemmer at vernevedtaket treffes av Kongen. Det kan i forskriften som gjennomfører vernevedtaket, gis nærmere bestemmelser om området. For øvrig gjelder saksbehandlingsreglene i § 13.

Fjerde ledd gir adgang til å fatte vedtak om midlertidig vern for bestemt angitte områder. Vedtaket kan treffes for å hindre skade på verneverdier. Dette innebærer at det i det minste må foreligge en viss kunnskap om verneverdiene før vedtak om midlertidig vern kan treffes. Det er imidlertid ikke noe krav at verneverdiene er fullstendig kartlagt. Det er heller ikke noe krav at det er igangsatt en saksbehandling med sikte på endelig vern.

Vilkåret om at midlertidig vern bare kan vedtas for å hindre skade på verneverdier, innebærer ikke at det må foreligge et konkret inngrep i området. Myndighetene må imidlertid ha indikasjoner på at det er reell fare for slike inngrep, f.eks. gjennom grunneieres egne utsagn. Også en tillatelse etter annet lovverk til å igangsette inngrep kan være en slik indikasjon.

Myndigheten foreslås lagt til departementet. Delegering kan skje etter vanlige forvaltningsrettslige regler.

For vedtak om midlertidig vern gjelder ikke saksbehandlingsreglene i § 13. Dette skyldes at vedtaket har karakter av et hastevedtak, der en fullstendig behandling etter § 13 ville ta for lang tid og lett føre til at verneverdier går tapt. Vedtak om midlertidig vern vil være en forskrift etter forvaltningsloven. Det kan være adgang til å fravike kravet om høring etter forvaltningsloven

§ 37 annet ledd med hjemmel i paragrafens fjerde ledd bokstav b. Det presiseres i første ledd annet punktum at forvaltningslovens regler om enkeltvedtak gjelder i forhold til private grunneiere og rettighetshavere som blir berørt av vedtaket. Dette innebærer bl.a. at disse skal varsles og få anledning til å uttale seg før vedtak treffes (forvaltningsloven § 16 første ledd). Også her kan varsling unnlates hvis den vil medføre fare for at vedtaket ikke kan gjennomføres (§ 16 tredje ledd bokstav a).

Fjerde ledd annet punktum pålegger vernemyndigheten å fortsette saksbehandlingen uten ugrunnet opphold. Saksbehandlingen kan enten munne ut i varig områdevern eller oppheving av det midlertidige vernet.

Fordi det kan være vanskelig å forutberegne vernesakers varighet, og fordi varigheten av en vernesak kan påvirkes av grunneier eller rettighetshaver, er det ikke lagt opp til noen tidsfrist for det midlertidige vernet. Regelen i § 12 fjerde ledd forutsetter at det må fattes eget vedtak om opphevelse av det midlertidige vernet for at det skal opphøre. Det midlertidige vernet vil automatisk opphøre dersom det avløses av vedtak om varig vern.

Som skjøtsel kan foretas tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet, herunder merking av området, fjerning av vegetasjon eller og restaurering etter naturinngrep.

Femte ledd angir rammen for hva slags skjøtselstiltak som miljøvernmyndigheten kan foreta. Som skjøtselstiltak regnes alle tiltak som anses nødvendig for å fremme, opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet, herunder merking av området. Det kan f.eks. være opprensning for å hindre gjengroing, hogst eller opprydding etter tidligere naturinngrep med fjerning av forfalte anlegg mv. Tilrettelegging kan i enkelte tilfeller dreie seg om bygging av visse typer anlegg i verneområdet for å fremme friluftslivet. Det kan ikke gjennomføres tilretteleggingstiltak som endrer områdets karakter.

Selv om det ikke er direkte sagt i § 12 femte ledd kan departementet inngå avtale med grunneieren, interesserte organisasjoner eller andre om å utføre nærmere bestemte skjøtselstiltak. Bestemmelsen gir ikke hjemmel for miljøvernmyndigheten til å pålegge grunneieren, rettighetshaveren eller andre å gjennomføre en bestemt skjøtsel eller bruk av området. Dette må bero på avtale.

Berører skjøtselstiltak privat eiendom eller rettigheter i verneområdet, skal eieren eller rettighetshaveren så vidt mulig varsles på forhånd. Økonomiske fordeler ved gjennomføring av skjøtselstiltak tilfaller grunneieren eller rettighetshaveren.

Paragrafen gir for øvrig adgang til en enkel merking eller anlegg av stier, klopper mv. i verneområdet der det er nødvendig for å kanalisere ferdslen for å beskytte verneverdiene. Anlegg av parkeringsplasser i verneområder forutsetter særskilt rettsgrunnlag.

Skjøtselstiltak kan ikke medføre nye rådighetsreguleringer for grunneieren. Skjøtselstiltakene må respektere den virksomhet som er tillatt gjennom vernebestemmelsene og eventuelle dispensasjoner. Tilsier behovet for skjøtsel at virksomhet i henhold til en dispensasjon må vike, må det skje ved omgjøring av dispensasjonen.

Opprydding av avfall omfattes ikke av skjøtselsbegrepet og kan gjennomføres uten varsel til eier eller rettighetshaver. Beslutninger om skjøtselstiltak etter femte ledd regnes ikke som enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Økonomiske fordeler ved gjennomføring av skjøtselstiltak tilfaller grunneier eller rettighetshaver. Må det f.eks. ryddes skog for å forbedre et områdes friluftsverdier, f.eks. et utkikkspunkt, vil den økonomiske verdien av tømmeret tilfalle grunneieren.

Sjette ledd gir departementet adgang til å overføre myndighet etter § 12 til kommunen eller fylkeskommunen.

§ 13 Saksbehandlingsregler

Når et arbeid med vern etter § 12 starter opp skal det tas kontakt med berørte fylkeskommuner og kommuner for å drøfte avgrensing av området, innhold i vernebestemmelser og spørsmål for øvrig av betydning for kommunens og fylkeskommunens planarbeid.

Vernemyndigheten skal kunngjøre en melding, som regel i minst 2 aviser som er alminnelig lest på stedet, der det gjøres rede for det påtenkte vernetiltak og de følger det antas å få. Så vidt mulig bør grunneiere og rettighetshavere underrettes ved brev og gis en rimelig frist for å komme med merknader før forslag utformes.

På et tidlig tidspunkt i forberedelse av vernetiltaket skal det søkes samarbeid med offentlige myndigheter, markaorganisasjoner m.v. som har særlig interesse i tiltaket

Når verneforslaget er utarbeidet skal det kunngjøres i Norsk Lysningsblad og i minst 2 aviser som er alminnelig lest på stedet at forslag om vern er utlagt til offentlig ettersyn. Kunngjøringen skal beskrive området forslaget omfatter og gi en rimelig frist for uttalelse som ikke må settes kortere enn 6 uker fra kunngjøringen. Så vidt mulig bør grunneiere og rettighetshavere underrettes ved brev.

I samband med kunngjøringen skal saken legges fram for fylkeskommunen og berørte statlige fagorganer til uttalelse.

Før vedtak om vern treffes, skal forslaget forelegges kommunestyret. Det kan settes en frist for kommunestyrets uttalelse.

Vedtak i medhold av § 12 skal kunngjøres i Norsk Lovtidend og i en eller flere aviser i distriktet.

Vedtaket skal meddeles eieren og brukeren og vedkommende kommuner.

Gjelder vedtaket en eller flere særskilt angitte eiendommer, skal det tinglyses på vedkommende eiendom. I andre tilfelle skal anmerkning om vedtaket etter krav av vedkommende departement noteres på grunnboksbladet for de eiendommer som antas i vesentlig grad å ville bli berørt av vedtaket.

Til § 13

Bestemmelsen inneholder saksbehandlingsregler for vernevedtak etter § 12.

Bestemmelsene er i innhold de samme som naturvernloven §§ 18 og 19.

§ 14 Kompensasjon til eiere og rettighetshavere i verneområder

Økonomisk tap som følge av vedtak etter § 12 i denne loven kan i samsvar med alminnelige rettsgrunnsetninger kreves erstattet av staten. Med mindre annet blir avtalt, avgjøres spørsmålet ved rettslig skjønn etter begjæring av en av partene innen ett år etter at vedtaket er kunngjort. Departementet kan forlenge fristen. Reglene i domstolsloven §§ 153-158 gjelder så langt de passer.

Til § 14

Bestemmelsen tar utgangspunkt i gjeldende rett for rådighetsinnskrenkninger.

Økonomisk tap som følge av vedtak etter § 12 i denne lov kan i samsvar med alminnelige rettsgrunnsetninger kreves erstattet av staten. Med mindre annet blir avtalt, avgjøres spørsmålet ved rettslig skjønn etter begjæring av en av partene innen ett år etter at vedtaket er kunngjort. Departementet kan forlenge fristen. Reglene i domstolsloven §§ 153-158 gjelder så langt de passer. Dette dreier seg om regler om oppreisning mot fristforsømmelse.

§ 15 Rådet for markasaker (Markarådet)

Departementet kan oppnevne et råd for markasaker. Rådet skal arbeide for å fremme formålet med loven og kan av eget tiltak ta opp saker til behandling i rådet.

Rådet kan blant annet gi uttalelse til:

- a) søknader om tillatelse etter §§ 5, 6 og 7 og dispensasjon etter § 10*
- b) forslag til reguleringsplaner*
- c) forslag om vern av friluftsområder etter § 12*

Rådet skal ha ti medlemmer med varamedlemmer som oppnevnes for fire år om gangen. Rådet velger selv sin leder.

Akershus fylkeskommune skal være rådets sekretariat.

Departementet fastsetter ved forskrift nærmere bestemmelser om rådets sammensetning, oppgaver og arbeidsordning herunder hvilke oppgaver sekretariatet skal utføre mv.

Til § 15

Bestemmelsen gir departementet anledning til å oppnevne et råd for markasaker ved beslutning. Departementet kan også oppløse rådet ved beslutning. Rådet utøver ikke offentlig myndighet, men er ment å ivareta en ombudsmannsrolle i forvaltningen av Marka. Denne rollen er konkretisert i annet ledd ved at rådet kan gi uttalelse til søknader om tillatelser og dispensasjoner, forslag til reguleringsplaner og forslag til vern av friluftsområder etter 12. Det forutsettes ellers at rådet også drøfter prinsipielle problemstillinger i forvaltningen av Marka. Rådet kan også påpeke feil og mangler ved lovverket overfor departementet.

I tredje ledd foreslås det at rådet skal ha ti medlemmer med varamedlemmer som oppnevnes for fire år om gangen. Rådet velger selv sin leder. Det er forutsetningen at sammensetningen av rådet skal gjenspeile flerbruksperspektivet i Marka og først og fremst bestå av organisasjoner som har interesser i Marka.

Fjerde ledd sier at Akershus fylkeskommune skal være rådets sekretariat.

Femte ledd forutsetter at departementet gir nærmere bestemmelser om rådets sammensetning, oppgaver og arbeidsordning herunder hvilke oppgaver sekretariatet skal utføre mv. Forskriften skal gis før rådet tar opp sitt virke.

§ 16 Forholdet til andre lover

Bestemmelser gitt i eller i medhold av andre lover gjelder, hvis ikke annet følger av loven her.

Til § 16

Bestemmelsen er tatt med for å klargjøre markalovens forhold til andre lover. For å få den fulle oversikt over regelbildet i Marka må man sammenholde lovene som regulerer arealbruken. Det forutsettes likevel at det i praktiseringen av andre lover tas hensyn til formålet med denne loven. Andre lover med tilhørende forskrifter som er sentrale for arealbruken i Osloområdet er blant annet:

- plan- og bygningsloven
- friluftsløven
- skogloven
- naturvernloven
- viltloven
- forurensningsloven
- kulturminneløven
- lakse- og innlandsfiskeløven
- luftfartsloven
- jordloven
- vannressursloven
- energiløven

På noen områder er det gitt egne bestemmelser i markaløven som er en spesialregulering i forhold til bestemmelser i særlover. Det er f.eks gitt egne bestemmelser om motorferdsel. Disse bestemmelsene bygger på gjeldende

regelverk i motorferdselloven, noe som betyr rettskildene i samband med denne loven også kan være relevante for tolkningen av bestemmelsene som regulerer motorferdsel i markaloven § 8 i den grad disse er likelydende.

Dispensasjonsbestemmelsen i markaloven skal anvendes når det er tale om å fravike bestemmelser i plan- og bygningsloven i marka. Dette er uttrykkelig sagt i markaloven § 10 tredje ledd.

For at forvaltningen av Marka skal bli så helhetlig som mulig forutsettes det at tilsynsmyndighetene er oppdatert om normer i annet regelverk som er av betydning for formålet med markaloven slik at påpekning av plikt kan skje og ansvarlig tilsynsmyndighet underrettes jf. kommentarene til § 16. Plan- og bygningsloven er den mest sentrale av disse lovene, jf. kommentarene til § 4.

Et delformål med loven er å bevare kulturmiljø i Marka. Med kulturmiljø menes områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng, jf. kulturminneloven § 2 annet ledd. Loven inneholder imidlertid ikke selvstendige hjemler for å fremme kulturmiljøet slik at det er kulturminneloven som er det juridiske verktøyet for å fremme kulturmiljøet i Marka. Departementet vil imidlertid særlig trekke fram kulturminneloven § 1 tredje ledd som sier at når det etter annen lov treffes vedtak som påvirker kulturminneressursene, skal det legges vekt på kulturminnelovens formål. Dette innebærer at det ikke bare i praktiseringen av markaloven, men også etter annet regelverk i Marka skal ses hen til formålet med kulturminneloven, og særlig da kulturmiljøet i Marka som også er en del av formålet med markaloven.

§ 17 Tilsyn og kontroll

Myndighetene etter loven skal gjennom råd, veiledning og opplysning arbeide for å fremme formålet med loven her.

Statens naturoppsyn og kommunen fører tilsyn med at bestemmelsene gitt i og i medhold av denne lov blir overholdt. Statens naturoppsyn og kommunen avgjør på hvilke områder det skal føres tilsyn. Det skal legges vekt på å føre et så effektivt tilsyn som forholdene tilsier med minst mulig belastning for miljøet.

Under utøvelse av tilsynet skal den som blir kontrollert eller den ansvarlige for virksomheten gi denne nødvendig bistand og opplysninger. Statens naturoppsyn kan stanse personer, fartøyer og motorkjøretøyer dersom dette er nødvendig for utøvelsen av tilsynet.

Myndighetene etter loven kan også påpeke plikt etter andre lover som er av betydning for formålet med loven her og skal melde antatte brudd på plikter etter annet lovverk til ansvarlig tilsynsmyndighet.

Til § 17

Lignende bestemmelser om tilsyn (kontroll) finnes i lakse- og innlandsfiskloven § 42, saltvannsfiskeloven § 45, forurensningsloven § 48, vannressursloven § 53 og svalbardmiljøloven § 87.

Opplysninger myndighetene har om miljøtilstanden skal i utgangspunktet være tilgjengelige for enhver, jf. Grunnloven § 110 b annet punktum og miljøinformasjonsloven § 10.

Første ledd fastslår det generelle utgangspunktet om at det er myndighetene etter loven som skal fremme formålet med loven. Bestemmelsen pålegger myndighetene etter loven å gjøre dette og etablerer således en myndighetsplikt. Med myndigheter etter loven menes de offentlige organer som har oppgaver etter loven, jf. § 3 første ledd.

Andre ledd første punktum gir kommunen og Statens naturoppsyn i oppgave å utføre tilsyn med markaloven. Andre ledd angir videre hovedprinsippet for hvordan tilsynet skal utføres. Det er opp til tilsynsmyndigheten å velge ut hvilke saklige områder det skal føres tilsyn på, jf. annet punktum. Tredje punktum angir på hvilket nivå det skal føres tilsyn på. Denne plikten skal utføres på en så effektiv måte som mulig, jf. siste setning. Plikten gjelder ikke overvåking. Omfanget av tilsyn over dette minstenivået som plikten angir må bero på en vurdering av det reelle behov og en intern prioritering. Det tilsyn som faktisk utøves, skal gjøres så effektivt som mulig med vekt på at det skal belaste miljøet så lite som mulig.

Tredje ledd sier at tilsynsmyndigheten kan stanse personer, fartøyer og motorkjøretøy dersom dette er nødvendig for utøvelsen av tilsynet. Lakse- og innlandsfiske_loven har lignende formulering i § 42 annet ledd. Bestemmelsen vil være av spesiell praktisk betydning ved kontroll av motorkjøretøyer i utmark og vassdrag. Bestemmelsen gir ikke grunnlag for tvangsinngrep, men overtredelse av plikten til å stanse for kontroll er belagt med trussel om straff jf. § 20.

Tredje ledd fastslår at myndighetene som en del av sine overvåkings- og tilsynsoppgaver har en viktig rolle ved å bruke informasjon og rådgivning som middel til å fremme lovens formål. Informasjon og rådgivning eller veiledning er bl.a. viktige oppgaver for Statens naturoppsyn, jf. naturoppsynsloven § 2 annet ledd. Ettersom praktiseringen av en rekke særlover i Marka også har betydning for miljøtilstanden i Marka vil det kunne være et behov for å gjøre oppmerksom på plikter etter særlover eller bestemmelser gitt i medhold av disse. Departementet antar at "påpeking av plikt" ofte vil være en form for aktuell veiledning i de tilfeller dette finnes hensiktsmessig. Denne reaksjonsformen går ut på at tilsynsmyndigheten påpeker at tilsynsobjektet har overtrådt det tilsynsmyndigheten anser for å være klare plikter i lov, forskrift eller enkeltvedtak. En slik påpeking av plikt, f. eks overtredelse av bestemmelsen om aktsomhetsplikt, antas ikke å være enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 slik at reglene i Kap. V-VII kommer til anvendelse.

Tilsynsmyndigheten pålegges å gjøre de ansvarlige tilsynsmyndigheter oppmerksomme på brudd på plikter.

§ 18 Retting og avbøtende tiltak

Kommunen og Statens naturoppsyn kan pålegge den ansvarlige å rette eller stanse forhold som er i strid med loven eller vedtak med hjemmel i loven.

Den som ved å overtre loven eller vedtak med hjemmel i loven forårsaker fare for miljøforringelse, skal sette i verk tiltak for å forhindre at slik miljøforringelse skjer. Har miljøforringelsen allerede inntrådt, gjelder plikten hindring av ytterligere miljøforringelse og - om mulig - gjenoppretting av den tidligere miljøtilstand ved oppsamling, rydding, fjerning, planering eller andre egnede tiltak.

Plikten til utbedring og gjenoppretting gjelder ikke i den utstrekning det i lys av kostnadene og virkningene av tiltakene, miljøvirkningene av overtredelsen og overtrederens skyld og økonomiske stilling ville være særlig urimelig.

Til § 18

Lignende bestemmelser finnes i lakse- og innlandsfiskloven § 7 fjerde ledd (pålegg om retting mv.), forurensningsloven § 7 annet ledd annet til fjerde punktum og § 37 samt svalbardmiljøloven § 93.

Første ledd er en hjemmel for myndigheten etter loven til å pålegge retting av forhold som er strid med loven. Stansing er i denne sammenheng en form for retting. Det stilles ikke noe vilkår at overtredelsen medfører miljøskade eller fare for dette. Eksempelvis kan det kreves at en ulovlig oppført bygning i Marka rives, selv om det ikke kan påvises en konkret miljøskade som følge av bygningen. Bestemmelsen er også en hjemmel til å gi pålegg om hvordan retting skal skje, og om hvilke utbedrings- og gjenopprettingstiltak som skal gjennomføres etter annet ledd.

Pålegget må i utgangspunktet rettes mot den ansvarlige for overtredelsen. Hvis det er en arbeidstaker som har begått overtredelsen som ledd i sin tjeneste for arbeidsgiveren, skal pålegg normalt rettes mot arbeidsgiveren, særlig ved utbedrings- og gjenopprettingstiltak. I pålegget kan det settes en frist for å etterkomme pålegget. Er det ikke satt noen frist, beror det på en tolking av pålegget i lys av forholdene når det må være etterkommet, men utgangspunktet vil være at rettingen skal skje omgående.

Annet ledd første punktum fastsetter en generell regel om at den som ulovlig har forårsaket fare for miljøforringelse, skal treffe tiltak for å forhindre at slik forringelse skjer. Hvilke tiltak som er aktuelle, vil variere etter hva slags miljøforringelse det er tale om. Bestemmelsen vil etter omstendighetene kunne medføre en plikt til å stanse virksomhet som kan volde skade.

Annet ledd annet punktum angir at dersom overtredelse av loven allerede har medført miljøforringelse, gjelder plikten etter første punktum hindring av ytterligere miljøforringelse – og om mulig – gjenoppretting av den tidligere miljøtilstand. Bestemmelsen angir eksempler på aktuelle tiltak – oppsamling, rydding, fjerning og planering – uten at oppregningen er uttømmende, jf. også fjerde ledd. Det avgjørende for valg av tiltak er om det er egnet til å motvirke ytterligere forringelse

og eventuelt gjenopprette tidligere miljøtilstand. Ikke alle miljøskader lar seg gjenopprette, og i så fall gjelder plikten kun å unngå ytterligere skader.

Tredje ledd innebærer en viss begrensning i plikten til utbedring og gjenoppretting i annet ledd. Så langt et pålegg om retting etter første ledd gjelder utbedring eller gjenoppretting, vil begrensningen også omfatte dette. Om tiltaksplikten vil virke særlig urimelig, vil bero på en samlet vurdering der miljøvirkningene av overtredelsen, den effekt som de aktuelle tiltak kan antas å ha, kostnadene ved dem og overtrederens skyld er de viktigste momentene. Det kan også tas hensyn til overtrederens økonomiske stilling. En begrensning vil lettere bli aktuell for den som har gjort et enkeltstående miljøforstyrrende tiltak enn for den som driver løpende virksomhet, typisk næringsvirksomhet. Det kan også bli tatt hensyn til tiltakshaverens forutsetninger for å treffe utbedrings- og gjenopprettingstiltak, og om den som driver en løpende virksomhet (som bærer en viss miljørisiko i seg) kan forventes å ha bedre forutsetninger enn andre. Begrensningsregelen vil ha noe større betydning i forhold til den lovfestede plikten i annet ledd enn når det er gitt konkret pålegg etter første ledd.

§ 19 Tvangsmulkt

For å sikre at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven blir gjennomført, kan myndigheten etter loven fatte vedtak om tvangsmulkt.

Tvangsmulkt kan fastsettes når overtredelsen av en bestemmelse er oppdaget. Tvangsmulkten begynner da å løpe dersom den ansvarlige oversitter den frist for retting av forholdet som myndigheten etter loven har fastsatt. Tvangsmulkt kan fastsettes på forhånd dersom særlige grunner tilsier det, og løper da fra en eventuell overtredelse tar til. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forhold varer, eller at den forfaller for hver overtredelse. Tvangsmulkt løper likevel ikke dersom etterlevelse er umulig på grunn av forhold som ikke skyldes den ansvarlige. Tvangsmulkt kan fastsettes som løpende mulkt eller engangsmulkt.

Tvangsmulkt pålegges den ansvarlige for overtredelsen. Pålegg om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Departementet kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Til § 19

Lignende bestemmelser finnes bl.a. i forurensningsloven § 73, genteknologiloven § 24, vannressursloven § 60 og svalbardmiljøloven § 96.

Første ledd gir hjemmel for å pålegge tvangsmulkt.

Annet ledd gir regler om når tvangsmulkten i tilfelle tar til å løpe, og angir i første punktum som utgangspunkt at tvangsmulkten først fastsettes når en overtredelse har funnet sted. Er det viktig å sikre at den fastsatte frist ikke blir overtrådt, kan det være grunn til å fastsette tvangsmulkt i selve tillatelsen med hjemmel i tredje punktum. Tvangsmulkten løper etter femte punktum ikke dersom etterlevelse er umulig pga. forhold som ikke skyldes den ansvarlige. Det presiseres i sjette punktum at tvangsmulkt fastsettes enten som løpende mulkt eller som engangsmulkt. Vanligvis

bør det fastsettes løpende mulkt, men det er grunn til å benytte den formen som antas å være mest effektiv i det enkelte tilfellet. Formålet med tvangsmulkt skal være å sikre etterlevelse. En tvangsmulkt må fastsettes slik at den ansvarlige har mulighet for å unngå den ved å oppfylle den aktuelle plikten.

Tredje ledd første punktum fastslår at tvangsmulkt pålegges den ansvarlige for overtredelsen. I selskapsforhold m.v. skal tvangsmulkt vanligvis rettes mot den juridiske person, ikke mot den enkeltperson som har stått for overtredelsen (annet punktum). I tredje punktum fastsettes det at en tvangsmulkt i konsernforhold ikke bare kan inndrives hos det selskapet som tvangsmulkten er rettet mot, men også hos et morselskap. Dette øker sikkerheten for at tvangsmulkten kan virke som et effektivt pressmiddel, idet manglende midler i datterselskapet ikke behøver å hindre inndrivning. Det følger av tvangsfullbyrdelsesloven § 7-2 bokstav d at vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Påløpt tvangsmulkt kan derfor inndrives uten søksmål og dom. Fjerde punktum gir departementet hjemmel til å frafalle en påløpt tvangsmulkt. Uten en bestemmelse om dette vil det være Stortinget selv som må avgjøre om tvangsmulkten skal frafalles, jf. Grunnloven § 75 d om Stortingets bevillende myndighet. En avgjørelse om å frafalle eller la være er ikke å regne som enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

§ 20 Straff

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer bestemmelsene i eller i medhold av §§ 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 17 og 18. Er det inntrådt eller voldt fare for betydelig miljøskade, eller det for øvrig foreligger særdeles skjerpende omstendigheter kan fengsel inntil 3 år anvendes.

Til § 20

Lignende straffebestemmelser finnes bl.a. i viltloven § 56 og lakse- og innlandsfiske_loven § 49.

Straff kan bare ilegges for overtredelse av de bestemmelsene som konkret er angitt i § 20.

Strafferammen er bøter eller fengsel inntil ett år, jf. første ledd. Er det voldt betydelig miljøskade eller fare for det, øker strafferammen til fengsel i tre år. Dette gjelder også der det for øvrig foreligger særdeles skjerpende omstendigheter (annet ledd). For de alvorligste tilfellene gjelder generalklausulen for miljøkriminalitet i straffeloven § 152 b. Den økede strafferammen er således bare aktuell for overtredelser som ikke rammes av straffelovens bestemmelse. Er overtredelsen begått av noen som har handlet på vegne av et foretak (selskap, sammenslutning, stiftelse, enkeltpersonforetak, bo eller offentlig virksomhet) kan selve foretaket straffes med bøter etter straffeloven §§ 48 a og 48 b.

Inndragning etter straffeloven – av utbytte eller av gjenstander – forutsetter at det foreligger en straffbar handling, og kan derfor bare skje når overtredelsen er gjort med forsett eller grov uaktsomhet.

I samsvar med straffeloven § 2 er alle overtredelser etter markaloven forbrytelser. Det innebærer bl.a. at også forsøk er straffbart, jf. straffeloven § 49.

§ 21 Ikrafttredelse

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Til § 21

Loven trer i kraft når Kongen bestemmer..

§ 22 Endringer i annen lovgivning

Forslag til endring i naturoppsynslovens § 2 første ledd:

§ 2. Oppsynets oppgaver

Oppsynet skal føre kontroll med at bestemmelsene gitt i eller i medhold av:

- lov av 28. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet,
- lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern,
- lov av 10. juni 1977 nr. 82 om motorferdsel i utmark og vassdrag,
- lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner,
- lov av 29. mai 1981 nr. 38 om viltet, og
- lov av 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v.,
- *lov av xxxxxxxxxx nr. xx om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (Marka)*

blir overholdt. Det samme gjelder lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall, så langt departementet bestemmer.

Til § 22

Lovendringen er en konsekvens av forslaget om å gjøre Statens naturoppsyn til tilsynsmyndighet etter markaloven.

7. Utkast til markalov

§ 1 Formål:

Formålet med loven er å bevare et rikt og variert landskap, natur- og kulturmiljø i Marka og sikre områdets spesielle verdi for friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Det skal samtidig tas hensyn til bærekraftig bruk til andre formål.

§ 2 Geografisk avgrensning

Loven gjelder følgende områder (Marka): Kjekstadmarka, Vestmarka, Kroksgogen, Bærumsmarka, Nordmarka, Lillomarka, Romeriksåsene, Gjelleråsmarka, Østmarka og Sørmarka. Loven kan gjøres gjeldende for nærliggende områder av tilsvarende kvalitet.

Nærmere avgrensning av områder skal foretas ved vedtak som treffes av Kongen. Før vedtak fattes skal forslag til vedtak sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn i de berørte kommuner og gjøres tilgjengelig gjennom elektroniske medier. Utvidelser og mindre justeringer av eksisterende grenser kan foretas på samme måte.

De nøyaktige grensene skal framgå av kart som skal være offentlig tilgjengelig i de kommuner som har områder innenfor Marka.

§ 3 Myndigheter etter loven

Myndigheter etter denne loven er:

- a. Departementet*
- b. Fylkesmannen*
- c. Fylkesmannen i Oslo- og Akershus*
- d. Direktoratet for naturforvaltning*
- e. Statens naturoppsyn*
- f. Fylkeskommunen*
- g. Akershus fylkeskommune*
- h. Kommunen*

Departementet er øverste myndighet etter loven her og tar stilling til søknader om dispensasjon fra forbudet mot etablering av offentlig infrastruktur, jf. §§ 7 og 10.

Fylkesmannen i Oslo- og Akershus tar stilling til søknader etter § 6 fjerde ledd.

Kommunen tar som lokal myndighet stilling til søknader om tiltak etter §§ 5 og 6 første ledd og dispensasjoner fra § 4. Dersom en sak krever samordning over kommunegrenser, eller nasjonale hensyn tilsier det, kan søknader om tiltak etter § 5 og 6 første ledd og 10 behandles av departementet.

§ 4 Forbud mot bygge- og anleggstiltak, planlegging mv.

Marka er landbruks-, natur og friluftsområde i arealdelen til kommuneplan eller kommunedelplan, og bygge- og anleggstiltak og andre tiltak i strid med arealformålet er ikke tillatt, jf. plan- og bygningsloven § 20-6. Det kan ikke åpnes for spredt utbygging etter plan- og bygningsloven § 20-4 annet ledd bokstav c.

Rettsvirkningen etter første ledd omfatter ikke:

- a) tiltak som går inn under plan- og bygningsloven § 86 om hemmelige anlegg*
- b) områder vernet etter naturvernloven*

For å fremme formålet med loven kan departementet eller regional planmyndighet utarbeide plan på regionalt nivå etter plan- og bygningslovens bestemmelser for nærmere angitte temaer av regional eller nasjonal betydning. Planen skal ligge til grunn for forvaltningen etter loven her.

Det kan bare fremmes reguleringsplaner på de vilkår som framgår av bestemmelsene §§ 5, 6 og 7.

§ 5 Idrettsanlegg

Etablering eller utvidelse av idrettsanlegg krever tillatelse etter loven her og reguleringsplan etter plan- og bygningsloven Kap VII. Idrettsanlegg skal i minst mulig grad etableres i Marka. I Marka kan det bare etableres idrettsanlegg som fremmer formålet med loven, og som ikke medfører støy utover anleggets nærområde. I

vurderingen skal det legges vekt på det regionale eller nasjonale behovet for anlegget. Idrettsanlegg skal i størst mulig grad samlokaliseres og plasseres så nært bebyggelsen som mulig, men slik at det samtidig legges vekt på befolkningens behov for grønne omgivelser og turområder.

Ved søknad om konsesjon til uttak av vann til snøproduksjon til alpinanlegg m.v etter vannressursloven skal fylkesmannen gi uttalelse til vassdragsmyndigheten med utgangspunkt i denne lovens formål. I vurderingen skal det legges vekt på å unngå negative virkninger for friluftslivet.

§ 6 Tilrettelegging for ferdsel, stier og løyper mv.

Anlegg av stier og løyper krever tillatelse etter loven her. Anlegg av større løyper krever tillatelse fra kommunen og reguleringsplan etter plan- og bygningsloven Kap VII. Ved tvil om tiltaket krever reguleringsplan kan saken kreves avgjort av Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Avgjørelsen kan ikke påklages.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om anlegg, rydding, merking og preparering av stier og løyper i Marka og om at det ikke, eller bare på nærmere vilkår skal ryddes, anlegges, merkes eller prepareres stier eller løyper innenfor bestemte områder i Marka.

Anlegg, rydding, merking og preparering av permanente stier og løyper skal skje i samråd med vedkommende grunneier eller grunneierorganisasjon.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus kan gi offentlige myndigheter og organisasjoner med allment friluftsliv som formål rett til å anlegge, rydde, merke og preparere stier og løyper i Marka. Tillatelse kan gis for avgrensede områder eller for enkelte stier eller løyper.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus kan i det enkelte tilfelle vedta at inngrep etter andre og fjerde ledd kan foretas uten forutgående skjønn. Volder tiltaket skade, kan vedkommende eier eller bruker kreve avgjort ved skjønn om erstatning skal gis og i tilfelle med hvilket beløp. De lovbestemte kostnader ved skjønnet skal erstattes eieren (brukeren) hvis skjønnet ikke finner å burde gjøre unntak, fordi erstatningssøkeren har avslått et rimelig forlikstilbud eller uten rimelig grunn har forlangt skjønn. I den utstrekning det finnes rimelig kan erstatningssøkeren også tilkjennes erstatning for utgifter som har vært nødvendig for å ivareta hans tarv under skjønnsaken.

Grunneier eller bruker kan kreve omlagt sti eller løype som påfører ham særlig skade eller ulempe, dersom dette kan skje uten vesentlig ulempe for friluftslivet eller allmenne interesser for øvrig. Omlegging kan også kreves av organisasjoner med naturvern og friluftsliv som formål, for stier og løyper som medfører eller kan medføre vesentlig skade på naturmiljøet.

Krav om omlegging rettes til den som holder løypa eller stien ved like. Tvist om omlegging kan kreves avgjort av Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

§ 7 Offentlig infrastruktur (veier, kraftproduksjonsanlegg, dammer, vannforsyningssystemer, kraftledninger mv).

Etablering eller utvidelse av veier, kraftproduksjonsanlegg, dammer, vannforsyningssystemer, kraftledninger mv. i Marka er ikke tillatt og krever dispensasjon fra departementet etter loven her og reguleringsplan etter plan- og

bygningslovens bestemmelser Kap VII. Kravet til reguleringsplan gjelder ikke kraftproduksjonsanlegg som skal konsesjonsbehandles.

§ 8 Motorferdsel

I Marka er motorferdsel i utmark og vassdrag ikke tillatt med mindre annet følger av loven her eller forskrift gitt i medhold av loven her. All motorferdsel i utmark og på islagte vassdrag mv. skal foregå varsomt og foregå på tidspunkter som i minst mulig grad medfører ulemper for friluftslivet, skader i terrenget og forstyrrelser på dyrelivet. Departementet kan gi nærmere bestemmelser ved forskrift. På disse vilkår er nødvendig motorferdsel tillatt i forbindelse med

- a) politi-, ambulanse- og redningstjeneste og oppsyns- og tilsynstjeneste etablert med hjemmel i lov*
- b) offentlig post- og teletjenester*
- c) person- og godstransport til og fra faste bosteder og i jordbruks- og skogbruksnæring. Jakt, fiske og bærsanking regnes ikke som næring i denne forbindelse.*
- d) skånsom transport av felt elg*
- e) drift og vedlikehold av hytter som er åpne for allmennheten*
- f) forsvarrets øvelser, forflytninger og transporter*
- g) transport i forbindelse med anlegg og drift av veger og større anlegg*
- h) rutetransport som drives med løyve i henhold til yrkestransportloven*
- i) vedlikehold av eksisterende løyper*
- j) anlegg av nye løyper og utvidelse av eksisterende løyper som er godkjent etter loven her*
- k) transport i forbindelse med fiskekultiveringstiltak med offentlig formål*
- l) drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg i områder som er vernet eller midlertidig vernet etter § 11*
- m) nødvendig istandsetting ved akutt utfall i områder som er vernet eller midlertidig vernet etter § 11*

Departementet kan ved forskrift forby eller begrense ferdsele med motorkjøretøy på privat veg for andre enn fastboende og besøkende til disse når ferdsele ikke har erverv, forvaltning eller oppsyn til formål eller skjer i politi, ambulanse-, brannvern – eller sikringsøyemed. Det kan fastsettes regulerende bestemmelser for eller lovlig ferdsel med motorkjøretøy på vegene.

§ 9 Behandlingen av søknader etter loven

Søknad om tillatelse etter loven her skal være skriftlig og undertegnet av søker. Søknaden skal gi de opplysninger som er nødvendige for at kommunen kan ta standpunkt til tiltaket.

Det skal fremgå av søknaden om det søkes om dispensasjon fra § 4.

Tiltak som kan tillates med de begrensninger som framgår av 5 og 6, må ikke utføres uten at søknad på forhånd er sendt myndigheten etter loven her, og denne deretter har gitt tillatelse.

Tillatelse etter tredje ledd kan bare gis såfremt fordelene ved vedtaket må anses større enn de skader og ulemper tiltaket vil medføre for friluftslivet, naturmiljøet eller de allmenne interesser for øvrig. Det kan settes vilkår for tillatelsen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om behandlingen av søknader etter loven her.

§ 10 Dispensasjon

Kommunen kan gi varig eller midlertidig dispensasjon fra §§ 4, 5, 6 første ledd og 8. Departementet kan på samme vilkår gi dispensasjon etter § 7. Det kan settes vilkår for dispensasjonen.

Dispensasjon kan bare gis dersom hensynene i lovens formålsbestemmelse ikke blir vesentlig tilsidesatt, og fordelene ved å gi dispensasjon etter en samlet vurdering anses for å være klart større enn ulempene for friluftslivet, naturmiljøet eller de allmenne interesser. Det kan settes vilkår for dispensasjonen. Det kan ikke dispenseres fra kravet til utarbeidelse av reguleringsplan etter plan- og bygningsloven eller andre saksbehandlingsregler. Bestemmelsene om dispensasjon i plan- og bygningsloven gjelder ikke. I saker av viktighet skal det før vedtak om dispensasjon etter denne bestemmelsen treffes innhentes uttalelse fra Rådet for markasaker (Markarådet).

§ 11 Klage mv.

Kommunens vedtak etter §§ 5 og 6 første ledd og 10 kan påklages til Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Vedtak fattet av Fylkesmannen i Oslo og Akershus etter § 6 fjerde ledd kan påklages til Direktoratet for naturforvaltning. Vedtak fattet av departementet etter § 7 kan påklages til Kongen. Fylkesmannen og fylkeskommunen kan av eget tiltak påklage dispensasjoner etter § 10 og andre vedtak som kommunen fatter i eller i medhold av loven her.

Organisasjoner som har friluftsliv som formål kan klage på vedtak fattet av kommunen etter §§ 5, 6 første ledd og 10. Reglene om klage i forvaltningsloven gjelder tilsvarende.

§ 12 Særskilt vern

Områder som på grunn naturopplevelsesverdier har særskilte kvaliteter for friluftslivet kan vernes som friluftslivsområde.

I friluftslivsområde må det ikke iverksettes tiltak som vesentlig kan endre områdets verdi som friluftslivsområde. Departementet avgjør i tvilstilfelle om et tiltak kan endre områdets verdi som friluftslivsområde.

Vedtak om å verne et friluftslivsområde treffes av Kongen, som ved forskrift kan fastsette nærmere bestemmelser om området, dets skjøtsel og bruken av det.

For å hindre skade på verneverdier kan departementet gi forskrift om midlertidig vern av bestemt angitte områder. I forhold til private grunneiere og rettighetshavere som blir berørt av vedtaket, gjelder forvaltningslovens regler om enkeltvedtak

Departementet kan foreta skjøtsel og tilrettelegging for opplevelse av natur- og kulturmiljø som anses nødvendig av hensyn til formålet med vernet.

Departementet kan overføre myndighet etter bestemmelsene her til kommunen eller fylkeskommunen.

§ 13 Saksbehandlingsregler

Når et arbeid med vern etter denne lov starter opp skal det tas kontakt med berørte fylkeskommuner og kommuner for å drøfte avgrensing av området, innhold i vernebestemmelser og spørsmål for øvrig av betydning for kommunens og fylkeskommunens planarbeid.

Vernemyndigheten skal kunngjøre en melding, som regel i minst 2 aviser som er alminnelig lest på stedet, der det gjøres rede for det påtenkte vernetiltak og de følger det antas å få. Så vidt mulig bør grunneiere og rettighetshavere underrettes ved brev og gis en rimelig frist for å komme med merknader før forslag utformes.

På et tidlig tidspunkt i forberedelse av vernetiltaket skal det søkes samarbeid med offentlige myndigheter, markaorganisasjoner m.v. som har særlig interesse i tiltaket

Når verneforslaget er utarbeidet skal det kunngjøres i Norsk Lysningsblad og i minst 2 aviser som er alminnelig lest på stedet at forslag om vern er utlagt til offentlig ettersyn. Kunngjøringen skal beskrive området forslaget omfatter og gi en rimelig frist for uttalelse som ikke må settes kortere enn 6 uker fra kunngjøringen. Så vidt mulig bør grunneiere og rettighetshavere underrettes ved brev.

I samband med kunngjøringen skal saken legges fram for fylkeskommunen og berørte statlige fagorganer til uttalelse.

Før vedtak om vern treffes, skal forslaget forelegges kommunestyret. Det kan settes en frist for kommunestyrets uttalelse.

Vedtak i medhold av § 12 skal kunngjøres i Norsk Lovtidend og i en eller flere aviser i distriktet.

Vedtaket skal meddeles eieren og brukeren og vedkommende kommuner.

Gjelder vedtaket en eller flere særskilt angitte eiendommer, skal det tinglyses på vedkommende eiendom. I andre tilfelle skal anmerkning om vedtaket etter krav av vedkommende departement noteres på grunnboksbladet for de eiendommer som antas i vesentlig grad å ville bli berørt av vedtaket.

§ 14 Kompensasjon til eiere og rettighetshavere i verneområder

Økonomisk tap som følge av vedtak etter § 12 i denne loven kan i samsvar med alminnelige rettsgrunnsetninger kreves erstattet av staten. Med mindre annet blir avtalt, avgjøres spørsmålet ved rettslig skjønn etter begjæring av en av partene innen ett år etter at vedtaket er kunngjort. Departementet kan forlenge fristen. Reglene i domstolsloven §§ 153-158 gjelder så langt de passer.

§ 15 Rådet for markasaker (Markarådet)

Departementet kan oppnevne et råd for markasaker. Rådet skal arbeide for å fremme formålet med loven og kan av eget tiltak ta opp saker til behandling i rådet.

Rådet kan blant annet gi uttalelse til:

- a) søknader om tillatelser etter §§ 5, 6 og 7 og dispensasjon etter § 10*
- b) forslag til reguleringsplaner*
- c) forslag om vern av friluftsområder etter § 12*

Rådet skal ha ti medlemmer med varamedlemmer som oppnevnes for fire år om gangen. Rådet velger selv sin leder.

Akershus fylkeskommune skal være rådets sekretariat.

Departementet fastsetter ved forskrift nærmere bestemmelser om rådets sammensetning, oppgaver og arbeidsordning herunder hvilke oppgaver sekretariatet skal utføre mv.

§ 16 Forholdet til andre lover

Bestemmelser gitt i eller i medhold av andre lover gjelder, hvis ikke annet følger av loven her.

§ 17 Tilsyn og kontroll

Myndighetene etter loven skal gjennom råd, veiledning og opplysning arbeide for å fremme formålene med loven her.

Statens naturoppsyn og kommunen fører tilsyn med at bestemmelsene gitt i og i medhold av denne lov blir overholdt. Statens naturoppsyn og kommunen avgjør på hvilke områder det skal føres tilsyn. Det skal legges vekt på å føre et så effektivt tilsyn som forholdene tilsier med minst mulig belastning for miljøet.

Under utøvelse av tilsynet skal den som blir kontrollert eller den ansvarlige for virksomheten gi denne nødvendig bistand og opplysninger. Statens naturoppsyn kan stanse personer, fartøyer og motorkjøretøyer dersom dette er nødvendig for utøvelsen av tilsynet.

Myndighetene etter loven kan påpeke plikt etter andre lover som er av betydning for formålet med loven her og skal melde antatte brudd på plikter etter annet lovverk til ansvarlig tilsynsmyndighet.

§ 18 Retting og avbøtende tiltak

Kommunen og Statens naturoppsyn kan pålegge den ansvarlige å rette eller stanse forhold som er i strid med loven eller vedtak med hjemmel i loven.

Den som ved å overtre loven eller vedtak med hjemmel i loven forårsaker fare for miljøforringelse, skal sette i verk tiltak for å forhindre at slik miljøforringelse skjer. Har miljøforringelsen allerede inntrådt, gjelder plikten hindring av ytterligere miljøforringelse og - om mulig - gjenoppretting av den tidligere miljøtilstand ved oppsamling, rydding, fjerning, planering eller andre egnede tiltak. Tiltak som i seg selv kan volde miljøpåvirkning av noen betydning, skal bare iverksettes etter samtykke av myndigheten etter loven eller pålegg etter første ledd.

Plikten til utbedring og gjenoppretting gjelder ikke i den utstrekning det i lys av kostnadene og virkningene av tiltakene, miljøvirkningene av overtredelsen og overtreders skyld og økonomiske stilling ville være særlig urimelig.

§ 19 Tvangsmulkt

For å sikre at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven blir gjennomført, kan myndigheten etter loven fatte vedtak om tvangsmulkt.

Tvangsmulkt kan fastsettes når overtredelsen av en bestemmelse er oppdaget. Tvangsmulkten begynner da å løpe dersom den ansvarlige oversitter den frist for retting av forholdet som myndigheten etter loven har fastsatt. Tvangsmulkt kan fastsettes på forhånd dersom særlige grunner tilsier det, og løper da fra en eventuell overtredelse tar til. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forhold varer, eller at

den forfaller for hver overtredelse. Tvangsmulkt løper likevel ikke dersom etterlevelse er umulig på grunn av forhold som ikke skyldes den ansvarlige. Tvangsmulkt kan fastsettes som løpende mulkt eller engangsmulkt.

Tvangsmulkt pålegges den ansvarlige for overtredelsen. Pålegg om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Departementet kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

§ 20 Straff

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer bestemmelsene i eller i medhold av §§ 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 17 og 18. Er det inntrådt eller voldt fare for betydelig miljøskade, eller det for øvrig foreligger særdeles skjerpene omstendigheter kan fengsel inntil 3 år anvendes.

§ 21 Ikrafttredelse

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

§ 22 Endringer i annen lovgivning

Forslag til endring i naturoppsynslovens § 2 første ledd:

§ 2. Oppsynets oppgaver

Oppsynet skal føre kontroll med at bestemmelsene gitt i eller i medhold av:

- lov av 28. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet,
- lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern,
- lov av 10. juni 1977 nr. 82 om motorferdsel i utmark og vassdrag,
- lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner,
- lov av 29. mai 1981 nr. 38 om viltet, og
- lov av 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v.,
- *lov av xxxxxxxxxx nr. xx om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (Marka)*

blir overholdt. Det samme gjelder lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall, så langt departementet bestemmer.